

JAARVERSLAG 1994

**BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS**

Het Bedrijfsfonds voor de Pers

Het Bedrijfsfonds voor de Pers werd aanvankelijk als stichting opgericht op 16 september 1974 en functioneerde op basis van statuten tot ultimo 1987.

Sedert 1 januari 1988 functioneert het Bedrijfsfonds voor de Pers op basis van de Mediawet als een zelfstandig bestuursorgaan. Alle rechten en verplichtingen van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers gingen daarbij op het Bedrijfsfonds over.

Het Fonds heeft rechtspersoonlijkheid bij wet (artikel 123 lid 1 Mediawet).

Doelstellingen, taken en bevoegdheden zijn neergelegd in de Mediawet en het Mediabesluit.

Het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft ten doel het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers, voorzover die van belang is voor de informatie en opinievorming.

Secretariaat Bedrijfsfonds voor de Pers
Prinsessegracht 19
2514 AP Den Haag
(070) 3 61 71 11
Fax (070) 3 61 71 08

JAARVERSLAG 1994

BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS

Redactie: Wijts Vermeulen
Vormgeving: Typography & Other Serious Matters
Druk: Drukkerij De Maasstad

INHOUDSOPGAVE

- A. Jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1994 5
- B. Nadere gegevens 13
 - 1. Compensatieregeling voor Dagbladen 15
 - 1.1. Inleiding 17
 - 1.2. Ontwikkelingen 18
 - 2. Steunverlening aan afzonderlijke persorganen 21
 - 2.1. Inleiding 23
 - 2.2. Aanvragen 24
 - 2.2.1. Reflector en Blikopener 25
 - 2.2.2. Nederlands Dagblad 26
 - 2.2.3. Primeur 27
 - 2.2.4. Bijeen 28
 - 2.2.5. Friesch Dagblad 29
 - 2.2.6. Drontens Nieuwsblad 30
 - 2.2.7. HP/De Tijd 31
 - 2.2.8. De Groene Amsterdammer 32
 - 2.3. Bezwaar en beroep 32
 - 2.3.1. Inleiding 32
 - 2.3.2. Wijzigingen in de procedure 33
 - 2.3.3. Reflector en Blikopener 35
 - 2.4. Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen en reeds verstrekte kredieten 37
 - 2.4.1. Inleiding 37
 - 2.4.2. Furore 37
 - 2.4.3. De GAYKrant 38
 - 2.4.4. Katholiek Nieuwsblad 39
 - 2.4.5. Weekkrant Suriname 40

3.	Bijdragen op aanvraag aan onderzoeksprojecten en gezamenlijke projecten van persorganen	41
3.1.	Inleiding	43
3.2.	Aanvragen	43
3.2.1.	Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers (NNP): steun voor aanloopfase organisatie voor verzorgen van cursussen; onderzoek naar de functie van nieuwsbladen	44
3.2.2.	Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP): De Dagbladbezorger 1994-1995	45
3.2.3.	Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren: onderzoek naar de relatie tussen journalist en lezer	46
3.2.4.	Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco): activiteiten ter verbetering van de positie van dagbladen op de advertentiemarkt	47
3.3.	Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen en reeds verstrekte kredieten	47
3.3.1.	SelDi BV: onderzoek ten behoeve van SelDi	47
4.	Mediabeleid	49
4.1.	Inleiding	51
4.2.	Toetsing van persfusies	52
4.2.1.	Inleiding	52
4.2.2.	Ontwikkelingen	54
4.3.	Lokale en regionale media	55
4.4.	Werkingsfeer Bedrijfsfonds voor de Pers	56
4.5.	Onderzoek Rijksuniversiteit Limburg: Longitudinale studie naar de bedrijfstak voor de pers	57
4.6.	Symposium Bedrijfsfonds voor de Pers	57
4.7.	Pers in een multiculturele samenleving	59
5.	Financiële middelen	63
5.1.	Inleiding	65
5.2.	Jaarrekening	68
5.3.	Accountantsverklaring	79
C.	Appendix	81
I	Ontwikkelingen in de pers	83
II	Overzicht van steunverlening door het Bedrijfsfonds voor de Pers door de jaren heen	93
III	Publikaties van het Bedrijfsfonds voor de Pers	99

**A JAARVERSLAG VAN HET BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS OVER 1994**

Bedrijfsfonds voor de Pers

Samenstelling bestuur in 1994:

J. Kassies, *voorzitter*
mr. W.C.D. Hoogendijk, *vice-voorzitter*
drs. J.B.H.M. Beks
prof. dr. J.J. van Cuilenburg
prof. dr. S.W. Douma
drs. H.J.A.M. van Haaren
prof. dr. F. Haselhoff

De leden van het bestuur zijn voor een periode van vijf jaar benoemd bij Koninklijk Besluit. Op grond van de Mediawet is voor bestuursleden herbenoeming voor één aansluitende periode van vijf jaar mogelijk.

Vijf leden van ons bestuur werden voor de eerste maal benoemd bij KB van 1 maart 1988. Zij werden herbenoemd voor een tweede periode van vijf jaar vanaf 1 januari 1993 bij KB van 11 december 1992. De heer Beks werd voor een eerste periode van vijf jaar benoemd bij KB van 6 augustus 1991. De heer Douma werd voor een eerste periode benoemd bij KB van 11 december 1992.

Samenstelling secretariaat in 1994:

drs. L.H.A. Lichtenberg, *secretaris*
drs. C.W.M. Buijs, *plaatsvervangend secretaris*
mevr. mr. drs. W. Vermeulen Naayen, *juridisch medewerkster*
mevr. C.M.M. Wissink, *administratief medewerkster*

De medewerkers van het secretariaat zijn op grond van de Mediawet in dienst van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Zij worden benoemd door het bestuur.

Het verslagjaar was op het gebied van het persbeleid in politieke zin een relatief rustig jaar. Enerzijds werd dit veroorzaakt door het feit dat in 1994 Tweede-Kamerverkiezingen plaatsvonden en er een nieuw kabinet gevormd werd. Anderzijds werd de aandacht voor het persbeleid verdrongen door de roerige ontwikkelingen in omroepland. Voor ons was dit relatief rustige jaar een goede gelegenheid om de aandacht wat meer op de toekomst te richten. In 1994 deden wij dit onder andere door voorbereidingen te treffen voor een door ons inmiddels op 15 maart 1995 gehouden debat onder de titel 'Het bedreigde debat?!: Pers, journalistiek en politiek in een elektronische tijd'. In de loop van 1995 zullen wij over dit onderwerp een beleidsessay samenstellen, in vervolg op het in 1992 door ons uitgebrachte essay 'Tussen krantebedrijf en mediaconcern'. Verder gaven wij in het verslagjaar opdracht een lange-termijnonderzoek te verrichten naar de oorzaken die van invloed kunnen zijn op de kans op succes of falen van ondernemingen en persmanagement.

In het kader van onze adviserende taak ten behoeve van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW), werd ons rond de jaarwisseling van 1994 en 1995 gevraagd te adviseren over het verzoek om ontheffing van het verbod op horizontale prijsregelingen dat de Vereniging De Nederlandse Dagbladers had gedaan aan de minister van Economische Zaken.

In het verslagjaar belegden wij elf bestuursvergaderingen, waarin velerlei onderwerpen aan bod kwamen. Wij behandelden in dit jaar ongeveer evenveel aanvragen om steunverlening als in het voorgaande jaar.

Op het gebied van de Compensatieregeling voor Dagbladen gebeurde er dit jaar niet zeer veel. Het wachten was op wijzigingen in de Mediawet en het Mediabesluit die nodig zullen zijn, voordat de regeling voortgezet zal kunnen

worden. Deze wijzigingen kwamen echter in het verslagjaar nog niet tot stand.

Contacten met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW)

In 1994 waren er opnieuw veelvuldige contacten met het ministerie van OCenW op ambtelijk niveau. Het belangrijkste onderwerp van de besprekingen met het ministerie werd gevormd door de wetswijzigingen die nodig zouden zijn, enerzijds voor de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen in de toekomst en anderzijds voor de verruiming van de werkingssfeer van het fonds naar nieuw op te richten week- en maandbladen. Verder spraken wij met het ministerie over de adviesaanvraag betreffende een mogelijke ontheffing voor de persbedrijfstak van het verbod op horizontale prijsregelingen.

Ten slotte maakten wij kennis met een voor ons nieuw ministerie en zijn staatssecretaris, nadat het Directoraat-Generaal Culturele Zaken (DGCZ) was overgegaan van het vroegere ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) naar het ministerie van OCenW.

Compensatieregeling voor Dagbladen

Na een lange periode waarin de besluitvorming over en de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen had stilgelegen, kwam er vorig jaar eindelijk zicht op voortzetting van de regeling. In een debat tussen de toenmalige WVC-minister D'Ancona en de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur over het persbeleid, dat in november 1993 plaatsvond, werd duidelijk dat een kamermeerderheid het voorstel van de minister om de Compensatieregeling voor een beperkte periode van vier jaar te verlengen, zou steunen. Vanuit de Kamer kwam hierbij het verzoek aan de minister om te bestuderen of het mogelijk zou zijn een uitzondering te maken op de regel dat er een beperking van vier jaar zou gelden, voor enkele kleinere identiteitsgebonden bladen met een groot verspreidingsgebied. De minister zegde de Kamer toe te bekijken of een dergelijke uitzondering tot de mogelijkheden behoort.

In 1994 overlegden wij een aantal keren met het ministerie over hoe de nieuwe Compensatieregeling en de uitzondering op de tijdelijke werking van die nieuwe regeling vormgegeven zouden kunnen worden. In het verslagjaar leidde dit overleg echter helaas nog niet tot de voor de uitvoering van de regeling benodigde wetswijzigingen.

Ontwikkelingen in het mediabeleid

Zoals gezegd vonden er in het verslagjaar op het politieke vlak weinig ontwikkelingen plaats ten aanzien van het persbeleid. De discussie rondom de *toetsing van persfusies* was in Nederland na vele jaren tot een voorlopig einde gekomen door de in 1993 ontworpen en begin 1994 door alle dagbladbedrijven ondertekende Code voor Dagbladconcentraties. Na het debat tussen de toenmalige minister van WVC en de kamerleden in november 1993, stond verder vast dat er weer een Compensatieregeling voor Dagbladen zou komen en dat de werkingssfeer van ons fonds verruimd zou worden. Wij kregen hierdoor dit jaar de gelegenheid om ons vooral te bezinnen op het toekomstige persbeleid.

In het kamerdebat van november 1993 stemden de kamerleden op voorstel van de toenmalige minister van WVC in met uitbreiding van de *werkingssfeer van het Bedrijfsfonds*. Deze uitbreiding hield in dat in de toekomst ook een beroep zal kunnen worden gedaan op het Bedrijfsfonds ten behoeve van nieuwe persorganen (anders dan nieuwe dagbladen; nieuwe dagbladen vallen namelijk al langer onder de werkingssfeer) en ten behoeve van nieuwe initiatieven van bestaande persorganen.

Na het door een delegatie van ons bestuur vervaardigde beleidsessay over pers en persbedrijf 'Tussen krantebedrijf en mediaconcern', troffen wij in 1994 voorbereidingen om de thematiek van dit essay verder te bespreken op een werkconferentie met deskundigen uit het veld. Het doel van deze werkconferentie was om aan de hand van een beleids pamflet deze deskundigen met elkaar van gedachten te laten wisselen over de toekomst van de pers in Nederland in het elektronische tijdperk.

De werkconferentie zou als titel meekrijgen: 'Het bedreigde debat?!: Pers, journalistiek en politiek in een elektronische tijd'. Op deze manier hoopten wij meer duidelijkheid te krijgen over de vraag hoe in de bedrijfstak zelf (zowel door uitgevers als door journalisten), in de politiek en bij de 'concurrent' omroep over de toekomst van de pers wordt gedacht.

Bij het schrijven van dit jaarverslag heeft deze werkconferentie inmiddels plaatsgevonden, namelijk op 15 maart 1995. Het is de bedoeling dat wij in de loop van 1995 naar aanleiding van dit onderwerp een nieuw *beleidsessay* zullen uitbrengen, in vervolg op ons in 1992 uitgegeven beleidsessay.

Financiële steunverlening

Het verslagjaar was inmiddels het vierde achtereenvolgende jaar waarin geen aanvragen konden worden gedaan op grond van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Op de individuele financiële steunverlening werd daarentegen in 1994 veelvuldig een beroep gedaan. Evenals andere jaren werden ook in 1994 bovendien weer vele gesprekken gevoerd met personen die overwogen een aanvraag in te dienen, maar waarbij deze gesprekken uiteindelijk niet leidden tot een officiële aanvraag.

Per 1 januari 1994 hadden wij nog vijf aanvragen en één bezwaarschrift in behandeling. In het verslagjaar zelf namen wij daarbij vijftien nieuwe aanvragen in behandeling.

In 1994 besloten wij twee aanvragen niet verder te behandelen, nadat de aanvragers na herhaalde verzoeken om aanvullende informatie niet bleken te reageren. Vijf van de in totaal twintig aanvragers trokken hun aanvragen om uiteenlopende redenen in, voordat wij tot officiële besluitvorming waren overgegaan. Wij beslisten in het verslagjaar uiteindelijk over tien aanvragen, alsmede over het bij ons ingediende bezwaarschrift. Over drie aanvragen hadden wij bij het afsluiten van dit jaarverslag nog geen beslissing kunnen nemen.

Van de tien aanvragen waarover wij in 1994 beslisten, werden er acht toegewezen en twee afgewezen. Op het genoemde bezwaarschrift beslisten wij begin 1994 eveneens positief. Van de acht in 1994 toegewezen aanvragen betrof het in vier

gevallen bijdragen aan onderzoeksprojecten of aan gezamenlijke projecten van persorganen. De overige vier toegewezen aanvragen waren, evenals de aanvraag die aan het bezwaarschrift ten grondslag lag, aanvragen ten behoeve van de exploitatie van persorganen. Onze beslissing op het bezwaarschrift om toch tot subsidieverlening aan het desbetreffende blad over te gaan, werd in het verslagjaar door de minister van wvc geschorst. Enige tijd later besloot dit blad zijn aanvraag alsnog in te trekken.

Met de definitief toegewezen aanvragen was in het verslagjaar in het totaal een bedrag van bijna f 3,5 miljoen gemoeid. In alle acht gevallen werd de steun verleend in de vorm van een uitkering.

Tenslotte waren er ook dit jaar weer verschillende ontwikkelingen naar aanleiding van eerder beslissingen. In sommige gevallen betrof dit een nieuwe aanvraag van bladen die wij reeds eerder financiële steun hadden verstrekt.

Nader verslag en overige merkzaamheden

In het B-gedeelte van dit verslag wordt in afzonderlijke hoofdstukken uitvoeriger ingegaan op onze activiteiten in het afgelopen jaar, die hierboven kort zijn weergegeven. Voor nadere informatie over deze activiteiten zij dan ook verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken.

Evenals in de voorgaande jaren, hebben wij ook in dit jaarverslag weer een overzicht van ontwikkelingen op het gebied van de pers opgenomen (zie het C-gedeelte van dit verslag). In 1991 gaven wij het Persinstituut opdracht een computer-gestuurd informatiesysteem voor het Bedrijfsfonds op te zetten, waarmee wij jaarlijks een overzicht zouden kunnen geven van de ontwikkelingen op het gebied van de pers. Dit systeem is onlangs gereedgekomen en kon voor een deel reeds voor dit jaarverslag worden aangewend. In de komende jaren zal dit informatiesysteem ons wellicht in staat stellen uitgebreider te bestuderen welke ontwikkelingen zich in de persbedrijfstak voordoen en hebben voorgedaan.

Verder is in dit jaarverslag evenals vorig jaar een gedeelte opgenomen waarin een overzicht wordt gegeven van alle steunverlening door het Bedrijfsfonds voor de Pers door de

jaren heen. Zowel van de uitkeringen op grond van de Compensatieregeling voor Dagbladen, als van de steunverlening aan individuele persorganen, als van steunverlening ten behoeve van onderzoek en voor gezamenlijke projecten van persorganen zijn in dit gedeelte overzichten te vinden.

Aan het eind van dit verslag wordt ten slotte een overzicht gegeven van alle publikaties van het Bedrijfsfonds voor de Pers tot op heden.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Juni 1995

B NADERE GEGEVENS

B HOOFDSTUK 1

**COMPENSATIEREGELING
VOOR DAGBLADEN**

- 1.1. Inleiding 17
- 1.2. Ontwikkelingen 18

- 1.1. INLEIDING Reeds een aantal jaren hebben wij de Compensatieregeling voor Dagbladen niet meer toegepast. Uitkeringen op grond van deze regeling werden verstrekt over de jaren 1981, 1982 en 1983, 1985 en 1986 en voor het laatst over het boekjaar 1989. Eventuele uitvoering van de regeling over de jaren na 1989, heeft lang moeten wachten op een voorstel van de minister en een uitspraak van de Tweede Kamer over de mogelijke voortzetting van de regeling.

In 1993 kwam er eindelijk meer zicht op de vraag of de Compensatieregeling voor Dagbladen al dan niet zou worden voortgezet. Op 1 november 1993 vond het al een aantal malen uitgestelde debat plaats tussen toenmalig wvc-minister D'Ancona en de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur over het persbeleid in het algemeen en over onder andere de Compensatieregeling voor Dagbladen in het bijzonder. De basis voor dit debat werd gevormd door een brief van de toenmalige minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, mevrouw D'Ancona, aan de leden van de Tweede Kamer van 23 december 1992, waarin zij haar voorstellen over het toekomstig overheidsbeleid jegens de pers uiteenzette. Zowel deze brief van de minister als het daarop volgende debat in de Vaste Commissie, zijn uitvoerig besproken in ons vorige jaarverslag.¹

Genoemde brief van de minister vormde het sluitstuk van een aantal adviezen dat de afgelopen jaren over de Compensatieregeling voor Dagbladen is uitgebracht. Zo adviseerden wij, naar aanleiding van een evaluatie van de Compensatieregeling, de minister in december 1990 reeds de regeling op enkele punten aan te passen en met vijf jaar te verlengen.² De minister besloot daarop de Commissie 'Second opinion Compensatieregeling voor Dagbladen' in te stellen, die tot taak kreeg een second opinion te geven over het functioneren van de regeling over de afgelopen jaren en over onze evaluatie

1. Zie hiervoor het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, de paragrafen 1.2 en 1.3.

2. Zie voor een samenvatting van dit advies ons jaarverslag over 1991, paragraaf 1.3.1.

daarvan. De commissie bracht in januari 1992 rapport uit over haar bevindingen.³ In maart 1992 reageerden wij in een brief aan de minister op de rapportage van de Commissie 'Second opinion Compensatieregeling voor Dagbladen'.⁴

Zoals gezegd kwam daarna de minister in december 1992 met een brief aan de Kamer. In deze brief zette de minister onder andere uiteen dat naar haar mening de Compensatieregeling een regeling zou moeten worden waar dagbladen slechts gedurende een beperkte tijd een beroep op zouden kunnen doen. Gedacht werd aan een tijdvak van maximaal vier jaar. Na afloop van die periode moest er een zodanige verbetering te constateren zijn, dat een ten minste kosten-dekkende exploitatie zou zijn bereikt.

In het Kamerdebat van 1 november 1993 werd voornamelijk gesproken over het tijdelijke dan wel permanente karakter van de steunverlening op grond van deze regeling. De Kamer wilde slechts akkoord gaan met de door de minister voorgestelde maximale periode van vier jaar, indien een uitzondering op deze regel gemaakt zou worden voor een paar kleine dagbladen met een relatief groot verspreidingsgebied. De minister liet weten in overleg met het Bedrijfsfonds voor de Pers te zullen onderzoeken of het mogelijk zou zijn voor deze bladen een dergelijke uitzondering te realiseren.

3. Zie voor een samenvatting van de rapportage van de Commissie 'Second opinion Compensatieregeling voor Dagbladen' het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 1.2.

4. Zie voor de reactie van het Bedrijfsfonds op de rapportage van de Commissie 'Second opinion Compensatieregeling voor Dagbladen' het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, bijlage 1. Een samenvatting van deze reactie is te vinden in hetzelfde jaarverslag, paragraaf 1.3.

1.2. *Ontwikkelingen*

In de periode na het kamerdebat met de minister hebben wij ons gebogen over de vraag of het mogelijk zou zijn een hardheidsclausule binnen de Compensatieregeling vast te stellen. Deze hardheidsclausule zou er voor moeten zorgen dat een aantal kleine dagbladen met een relatief groot verspreidingsgebied in bepaalde gevallen niet gebonden zouden zijn aan de maximum uitkeringsperiode van vier jaar. Aan het Economisch Instituut Tilburg (EIT) vroegen wij hiervoor nog een aantal zaken voor ons uit te zoeken.

Begin 1994 dienden wij een voorstel in bij het toenmalige ministerie van WVC voor een in het Mediabesluit vast te leggen overgangsregeling. Een overgangsregeling zou als voordeel hebben dat de Compensatieregeling op korte termijn weer op de rails gezet zou kunnen worden. Voor een defini-

tieve versie van de nieuwe Compensatieregeling zou namelijk een wijziging in de Mediawet nodig zijn, iets wat veel meer tijd in beslag zou nemen. Ons genoemde voorstel voor een overgangsregeling bevatte nog geen suggestie voor een hardheidsclausule. Aangezien de hardheidsclausule pas na vier jaar eventueel nodig zou kunnen zijn, leek ons dit geen bezwaar. De hardheidsclausule zou later opgenomen kunnen worden bij de definitieve wijziging van de Compensatieregeling.

Bij het schrijven van dit jaarverslag waren wij met het ministerie – inmiddels is dit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) – nog in overleg over ons voorstel.

B HOOFDSTUK 2

**STEUNVERLENING AAN
AFZONDERLIJKE PERSORGANEN**

2.1.	Inleiding	23
2.2.	Aanvragen	24
2.2.1.	Reflector en Blikopener	25
2.2.2.	Nederlands Dagblad	26
2.2.3.	Primeur	27
2.2.4.	Bijeen	28
2.2.5.	Friesch Dagblad	29
2.2.6.	Drontens Nieuwsblad	30
2.2.7.	HP/De Tijd	31
2.2.8.	De Groene Amsterdammer	32
2.3.	Bezwaar en beroep	32
2.3.1.	Inleiding	32
2.3.2.	Wijzigingen in de procedure	33
2.3.3.	Reflector en Blikopener	35
2.4.	Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen en reeds verstrekte kredieten	37
2.4.1.	Inleiding	37
2.4.2.	Furore	37
2.4.3.	De GAYKrant	38
2.4.4.	Katholiek Nieuwsblad	39
2.4.5.	Weekkrant Suriname	40

2.1. INLEIDING Vanaf 1 januari 1988, toen de Mediawet in werking trad, kan het Bedrijfsfonds voor de Pers financiële steun verlenen aan zowel dag-, week- als maandbladen. Niet al deze bladen kunnen echter een beroep doen op de steun. De wet geeft namelijk, naast enkele meer formele eisen, een begrenzing aan de werkingssfeer naar soorten bladen. Deze begrenzing is verwoord in artikel 129 lid 2 onderdeel b van de Mediawet. Hierin staat dat het Bedrijfsfonds uitsluitend financiële steun kan verlenen ten behoeve van persorganen die in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie bevatten over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede gericht op politieke meningsvorming.

De werkingssfeer van het Bedrijfsfonds is in ons bestuur een blijvend onderwerp van gesprek, zowel naar aanleiding van concrete aanvragen alsook in zijn algemeenheid. Ons bestuur tracht op deze wijze te komen tot een zekere invulling van de beleidsvrijheid die de wet ons op dit punt geeft.

Steun kan tot op heden alleen verleend worden aan bestaande persorganen en aan nieuwe dagbladen (artikel 130 lid 3 Mediawet) die bovendien binnen de werkingssfeer vallen. Wij hebben de voormalige minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (wvc), mevrouw D'Ancona, echter reeds in 1990 geadviseerd ook nieuw op te richten persorganen met een wekelijkse en een maandelijks verschijningsfrequentie die binnen de werkingssfeer vallen, voor steun in aanmerking te laten komen.⁵ Zij heeft nadien herhaalde malen laten weten dat zij zelf ook voor een dergelijke verruiming van de werkingssfeer was. Dit standpunt gaf zij onder andere weer in haar brief aan de Tweede Kamer van 23 december 1992 over het toekomstig persbeleid.⁶ In een op 1 november 1993 gehouden debat tussen de leden van de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur en mevrouw D'Ancona

5. Zie voor dit advies van 13 september 1990 paragraaf 5.6 van het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1990.

6. Zie voor de inhoud van deze brief paragraaf 1.4 en paragraaf 4.5 van het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992.

over deze brief van december 1992, bleek vervolgens dat ook in de Tweede Kamer een meerderheid was te vinden voor verruiming van de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds naar nieuwe initiatieven van bestaande en van nog op te richten persorganen. Tot op heden is de Mediawet echter nog niet zodanig aangepast aan dit nieuwe beleid dat deze verruiming van de werkingssfeer ook in de praktijk kan worden gebracht. Het wachten is dan ook op die wijzigingen.

2.2. *Aanvragen*

In het verslagjaar hebben wij in totaal twaalf aanvragen om financiële steun van persorganen behandeld. Twee aanvragen hebben wij niet in behandeling genomen omdat onvoldoende gegevens waren verstrekt om de aanvragen te beoordelen en de gegevens, ook na herhaalde verzoeken, niet werden aangevuld.

Het feit dat de werkingssfeer begrensd is, heeft er in 1994 toe geleid dat wij vijf van de aanvragende uitgevers hebben meegedeeld dat zij niet voor steun in aanmerking konden komen. Twee van deze aanvragers trokken op grond hiervan hun aanvragen in. Drie andere aanvragen werden gehandhaafd en definitief afgewezen. Naar aanleiding van deze drie afwijzingen ontvingen wij van één van de uitgevers een bezwaarschrift. Dit bezwaarschrift verklaarden wij gegrond, waarna wij de aanvraag alsnog toewezen. De minister van wvc besloot echter deze toewijzende beschikking op grond van de haar in artikel 127 lid 4 van de Mediawet gegeven bevoegdheid, te schorsen. Uiteindelijk besloot de uitgever van dit persorgaan zijn aanvraag in te trekken, waarna er voor ons geen grond meer bestond ons besluit tot toewijzing van de aanvraag te handhaven.

Vier aanvragen van persorganen werden in het verslagjaar 1994, al dan niet gedeeltelijk, toegewezen. In het begin van 1995 namen wij een positieve beslissing over twee reeds in 1994 bij ons ingediende aanvragen ten behoeve van een persorgaan. Over één in 1994 ontvangen aanvraag hadden wij ons bij het schrijven van dit jaarverslag nog niet uitgesproken.

Als zelfstandig bestuursorgaan kunnen wij, behalve aanvragen om steunverlening op grond van de Mediawet, ook

aanvragen krijgen op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur. Het betreffen dan verzoeken om informatie over ons beleid als zelfstandig bestuursorgaan. Tot 1994 hadden wij dergelijke officiële verzoeken om informatie echter nog nooit ontvangen. Verzoeken om informatie waren vaak informeel en werden op secretariaatsniveau behandeld.

In 1994 ontvingen wij voor het eerst van twee verschillende kanten officiële 'wob-verzoeken'. In beide gevallen betrof het een journalist die informatie wilde hebben over steunverlening aan een blad. Eén van beide aanvragers gaf concreet aan het oog te hebben op een steuntoekenningsbrief en de voorwaarden die met die toekenning aan de steun verbonden waren. Aangezien wij in de toekenningsbrief vertrouwelijk aan ons ter beschikking gestelde bedrijfsinformatie hadden vermeld, konden wij het verzoek om de desbetreffende brief ter inzage te krijgen, niet inwilligen. Wij verstrekten wel nadere (niet vertrouwelijke) informatie over de steuntoekenning.

Geheel anders verliep het met de andere journalist, die het gehele dossier van één van onze 'cliënten' wilde doorkijken. Wij lieten hem weten niet aan dat verzoek te kunnen voldoen, aangezien het desbetreffende dossier zeer veel vertrouwelijk aan ons ter beschikking gestelde bedrijfsinformatie bevat. Ook hem gaven wij wel enige informatie uit het dossier, voorzover dit geen vertrouwelijke bedrijfsinformatie betrof. Deze journalist diende vervolgens in totaal drie officiële verzoeken in op grond van de wob en twee bezwaarschriften. Daarna besloot hij onze beslissingen aan te vechten bij de rechtbank. De afloop van deze procedure was bij het schrijven van dit jaarverslag nog niet bekend.

2.2.1. *Reflector en Blikopener*

Aanvraag · In augustus 1993 namen wij een aanvraag van Uitgeverij Malmberg BV ten behoeve van de bladen *Reflector* en *Blikopener* in behandeling. *Reflector* is een blad voor scholieren van 16 tot en met 19 jaar. *Blikopener* richt zich op een iets jongere groep scholieren, namelijk die van 12 tot en met 15 jaar. Beide bladen bestaan al vanaf 1960.

Beslissing · In november 1993 berichtten wij Malmberg dat wij de aanvraag voor de beide bladen niet zouden inwilligen.⁷ De Mediawet vereist namelijk in artikel 129, tweede lid sub d dat persorganen, om voor steunverlening in aanmerking te komen, regelmatig en ten minste maandelijks moeten verschijnen. Reflector en Blikopener bleken echter maar zeven keer per jaar te verschijnen. Bovendien vonden wij dat in de aanvraag niet aannemelijk was gemaakt dat de benodigde financiële middelen niet in eerste instantie bij het concern waar Uitgeverij Malmberg deel van uitmaakt, gezocht konden worden.

In december 1993 besloot Malmberg tegen ons besluit bezwaar aan te tekenen. Voor informatie betreffende de behandeling van dit bezwaarschrift zij verwezen naar paragraaf 2.3.3 van dit jaarverslag.

7. Gepubliceerd in Staatscourant nr. 218 van 12 november 1993.

8. Zie hiervoor het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 2.2.2.

9. Deze beslissing is gepubliceerd in Staatscourant nr. 10 van 14 januari 1994.

2.2.2. *Nederlands Dagblad*

Inleiding · Nadat wij in 1990 het Nederlands Dagblad een subsidie hadden toegekend voor een reorganisatieonderzoek, verstrekten wij het blad in vervolg daarop begin 1992 een uitkering van f 2.500.000,- ten behoeve van de kosten verbonden aan de eerste twee jaar van een eenmalig reorganisatieproject, genaamd ND-2000. Dit bedrag is inmiddels geheel uitgekeerd. Eventuele aanvragen voor verdere subsidiëring zouden te zijner tijd op eigen merites worden bekeken.⁸

Aanvraag · In augustus 1993 ontvingen wij van het Nederlands Dagblad een aanvraag voor een vervolgsubsidie voor de jaren 1994 en 1995. Deze vervolgsubsidie was bedoeld om de reorganisatie bij het Nederlands Dagblad te kunnen voltooien.

Beslissing · Nadat het Nederlands Dagblad enige aanpassingen in de vervolgaanvraag had aangebracht, berichtten wij het blad begin 1994 dat wij besloten hadden een financiële bijdrage te verstrekken in de vorm van een uitkering.⁹ Deze bijdrage bedraagt maximaal f 680.000,-. Dit bedrag is bedoeld voor de uitvoering van de eenmalige reorganisatie

'ND-2000' in de jaren 1994 en 1995 en is in die zin een aanvulling op de financiële ondersteuning die het Bedrijfsfonds verstrekke ter uitvoering van het deel van deze reorganisatie dat doorgevoerd werd in de jaren 1992 en 1993. Wij baseerden dit besluit op artikel 130 lid 4 van de Mediawet, dat ons de mogelijkheid biedt ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan financiële steun te verlenen in de vorm van een uitkering.

2.2.3. *Primeur*

Inleiding · In ons jaarverslag over 1992 vermeldde wij dat wij begin 1992 besloten een subsidie te verstrekken ten behoeve van het jongerenblad *Primeur*.¹⁰ Op dat moment werd dit blad nog uitgegeven door BV Weekbladpers. Half november 1992 besloot BV Weekbladpers de uitgave van *Primeur* te staken. De uitgever meende dat verder investeren in *Primeur* niet meer verantwoord was.

Begin 1993 nam Wegener BV *Primeur* van BV Weekbladpers over en vanaf 16 maart 1993 werd de exploitatie van het blad voortgezet. *Primeur* ging verschijnen als wekelijkse bijlage van door Wegener uitgegeven dagbladen.

Nieuwe aanvraag · In de loop van 1993 ontvingen wij een nieuwe aanvraag ten behoeve van *Primeur*. Deze aanvraag werd ingediend door Wegener BV. De aanvraag was gericht op financiële ondersteuning vanuit het Bedrijfsfonds om daarmee het voortbestaan van *Primeur* te kunnen waarborgen.

In ons bestuur gaf deze aanvraag aanleiding tot uitgebreid beraad over de toepassing van de Mediawet, onder andere betreffende de reikwijdte van het financiële draagvlak van het concern bij dit project en betreffende de wijze waarop *Primeur* wordt verspreid. Met vertegenwoordigers van *Primeur* werd een aantal malen over deze discussiepunten van gedachten gewisseld.

Beslissing · Begin 1994 besloten wij aan Wegener voor *Primeur* een bijdrage te verstrekken van f 1.000.000,-.¹¹ Hierbij werd onder andere als voorwaarde gesteld dat, indien

10. Zie hiervoor het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 2.2.1.

11. Deze beslissing is gepubliceerd in Staatscourant nr. 60 van 25 maart 1994.

het project onverhoopt binnen de looptijd daarvan zou worden stopgezet, deze bijdrage terugbetaald zou dienen te worden.

Aan onze besluitvorming lag vooral de overweging ten grondslag dat Primeur, gelet op de doelstellingen van het Bedrijfsfonds, in de huidige tijd van turbulente veranderingen in het medialandschap in de richting van jongeren in Nederland een specifieke en heel duidelijke functie vervult.

Wij baseerden ons besluit op artikel 130 lid 4 van de Mediawet. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid steun te verlenen ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan in de vorm van een uitkering. Het door Primeur bij ons ingediende project kon naar ons oordeel worden aangemerkt als een eenmalige reorganisatie in de zin van dit artikel.

Aan de overige voor deze aanvraag relevante bepalingen werd naar onze mening eveneens voldaan. Wegener maakte bovendien aannemelijk dat de continuïteit van Primeur bij het uitblijven van een bijdrage uit ons fonds in gevaar zou zijn en dat deze voor de continuïteit noodzakelijke bijdrage niet of niet afdoende op een andere wijze kon worden verkregen. De omvang van de financiële inspanningen die Wegener zich bij de exploitatie van Primeur tot dusver had moeten getroosten, alsmede de bedragen die door het concern in het kader van de uitvoering van het project nog zouden moeten worden geïnvesteerd, speelden bij onze besluitvorming een rol.

12. Zie ook het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, paragraaf 2.2.4. Het besluit is gepubliceerd in de Staatscourant van 25 augustus 1993, nr. 161.

2.2.4. *Bijeen*

Inleiding · In 1993 kenden wij het maandblad Bijeen een subsidie toe van maximaal f 58.000,— voor een organisatieonderzoek.¹² Bijeen is een circa 25 jaar geleden opgericht blad met als motto 'de derde wereld en wij'. Het blad had de afgelopen jaren in toenemende mate te maken gekregen met een terugloop in het aantal abonnementen. Het organisatieonderzoek was erop gericht uit te vinden waardoor dat kwam en hoe die ontwikkeling een halt toegeroepen zou kunnen worden. Ten behoeve van het onderzoek keerden wij Bijeen uiteindelijk een bedrag van in totaal f 50.217,— uit.

Aanvraag · In vervolg en in aansluiting op het onderzoek diende Bijeen begin 1994 een aanvraag bij ons in om individuele financiële steun ten behoeve van de exploitatie van het blad. Deze aanvraag was gericht op steun voor extra promotieactiviteiten, nadat het blad zelf in 1993 reeds veel had gedaan op het gebied van aanpassing van de eigen organisatie en redactionele vernieuwing.

Beslissing · In juni 1994 berichtten wij Bijeen dat wij besloten hadden de aanvraag toe te wijzen, in die zin dat wij financiële steun in de vorm van een uitkering van f 350.000,- aan het blad toekenden.¹³

Wij baseerden de steunverlening op artikel 130 lid 4 van de Mediawet. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid steun te verlenen in de vorm van een uitkering ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan, indien het door het desbetreffende blad beoogde project niet op doeltreffende wijze kan worden uitgevoerd met behulp van kredietverlening en kredietfaciliteiten.

13. Gepubliceerd in Staatscourant nr. 109 van 13 juni 1994.

14. Zie hiervoor ook het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, paragraaf 2.2.5. De beslissing is gepubliceerd in Staatscourant nr. 110 van 15 juni 1993.

2.2.5. *Friesch Dagblad*

Inleiding · In ons jaarverslag over 1993 vermeldde wij dat wij halverwege dat jaar besloten hadden een aanvraag van de Provinciale Persvereniging voor Friesland ten behoeve van het door die vereniging uitgegeven Friesch Dagblad toe te wijzen. De aanvraag was gericht op steunverlening ten behoeve van een bij het Friesch Dagblad uit te voeren organisatieonderzoek. Van de toegezegde subsidie van maximaal f 50.000,- keerden wij uiteindelijk in totaal f 46.334,- uit.¹⁴

Aanvraag · Halverwege 1994 ontvingen wij in vervolg en aansluitend op het inmiddels uitgevoerde organisatieonderzoek, een aanvraag van het Friesch Dagblad om financiële steun. Deze aanvraag was gericht op een bijdrage voor de verbetering van de exploitatie van het blad. Over deze aanvraag wisselden wij een aantal malen van gedachten met vertegenwoordigers van het Friesch Dagblad.

Beslissing · Eind augustus lieten wij het Friesch Dagblad weten dat wij besloten hadden de aanvraag in te willigen, in die zin dat wij bereid waren financiële steun te verstrekken in de vorm van een uitkering tot een bedrag van maximaal f 1.445.000,—.¹⁵ Uitgangspunt bij deze uitkering was het Friesch Dagblad te steunen bij het overbruggen van een periode die zou moeten leiden tot samenwerking.

Wij baseerden ons besluit op het vierde lid van artikel 130 van de Mediawet. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid om ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan financiële steun te verstrekken in de vorm van een uitkering indien de continuïteit van de exploitatie van een persorgaan in gevaar is, de verantwoordelijke uitgever een project indient dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode en het project niet op doeltreffende wijze kan worden uitgevoerd met behulp van kredietverlening en kredietfaciliteiten. De aanvraag van het Friesch Dagblad viel naar onze mening binnen de genoemde voorwaarden.

15. Deze beslissing is gepubliceerd in de Staatscourant van 8 september 1994, nr. 172.

16. Gepubliceerd in Staatscourant nr. 103 van 3 juni 1994.

2.2.6. *Drontens Nieuwsblad*

Aanvraag · In maart 1994 ontvingen wij een aanvraag van Barneveldse Drukkerij en Uitgeverij BV (BDU) ten behoeve van het door deze vennootschap uitgegeven Drontens Nieuwsblad. Het Drontens Nieuwsblad is een sinds 1991 verschijnend nieuwsblad, dat is begonnen als een gratis verspreid blad in Dronten en omstreken. Inmiddels is het een betaalde lokale krant. De aanvraag was gericht op verbetering van de exploitatie van het blad.

Beslissing · Begin juni van het verslagjaar lieten wij het Drontens Nieuwsblad weten dat wij besloten hadden om het blad een financiële bijdrage toe te kennen van f 118.500,— ten behoeve van de exploitatie ervan.¹⁶

Wij baseerden ons besluit op artikel 130 lid 4 van de Mediawet. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid financiële steun te verstrekken in de vorm van een uitkering ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan. Wij overwogen hierbij dat het door het Drontens Nieuwsblad

ingediende project voor de periode 1994 tot en met 1997 kon worden aangemerkt als een reorganisatie van dit blad.

2.2.7. HP/De Tijd

Aanvraag · Begin juli van het verslagjaar ontvingen wij een aanvraag om financiële steun voor HP/De Tijd. Dit blad wordt uitgegeven door HP/De Tijd BV.

Op het moment van de aanvraag waren wij in gesprek met de aan HP/De Tijd BV gelieerde vennootschappen Hollandse Persunie (HPU) en HPU-Magazines (voormalige BV Haagse Post) over de aflossing van een door ons in 1985 ten behoeve van de Haagse Post verstrekt krediet. In het kader van die gesprekken en naar aanleiding van de nieuwe aanvraag van HP/De Tijd BV spraken wij met de uitgever van het blad af dat allereerst in onze opdracht een breedschalig accountants-onderzoek zou worden verricht. Wij gaven KPMG Klynveld Accountants opdracht dit onderzoek voor ons te verrichten.

Beslissing · Naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek besloten wij de aanvraag van HP/De Tijd af te wijzen. Naar onze mening ging het bij de aanvraag namelijk niet om steunverlening aan een persorgaan, maar was de aanvraag gericht op herstructurering van de financiële positie van het conglomeraat van vennootschappen waar HP/De Tijd BV deel van uitmaakte. Die herstructurering werd door de uitgever noodzakelijk geacht om redenen die gelegen waren buiten de exploitatie van het persorgaan HP/De Tijd zelf. Wij kunnen op grond van artikel 130 van de Mediawet slechts steun verlenen indien een aanvraag om steunverlening wordt ingediend ten behoeve van een persorgaan waarvan de continuïteit van de exploitatie in gevaar is. Naar onze mening kon daarom op grond van de Mediawet in dit geval geen steun worden verleend.

Nieuwe ontwikkelingen · Eind 1994 verscheen het bericht in de krant dat Audax de uitgeverrechten over het blad HP/De Tijd overgenomen had van HP/De Tijd BV. Aangezien wij nog een vordering hadden op grond van een door ons in 1985

ten behoefte van de toenmalige Haagse Post verstrekt krediet op de aan HP/De Tijd BV gelieerde BV Haagse Post, nam Audax in het kader van de overname contact met ons op voor overleg. Wij zegden Audax, onder een aantal voorwaarden en mede met het oog op het voortbestaan van HP/De Tijd, toe de onderneming in de toekomst niet te zullen aanspreken voor het openstaande krediet. De vordering op de BV Haagse Post handhaafden wij echter wel.

2.2.8. *De Groene Amsterdammer*

Inleiding · In januari 1987 besloot de minister op ons advies De Groene Amsterdammer een krediet te verstrekken van in totaal f 465.000,— ter overbrugging voor de jaren 1987 en 1988.¹⁷ Terugbetaling van dit krediet zou oorspronkelijk hebben moeten geschieden vanaf 1 april 1992. In 1991 beslooten wij echter op verzoek van De Groene uitstel van betaling te verlenen tot 1 april 1995.¹⁸

Nieuwe aanvraag · Eind 1994 benaderde De Groene ons met een nieuwe aanvraag om financiële steunverlening. Begin mei 1995 deelden wij De Groene mee een aanvullend krediet te zullen verlenen van maximaal f 909.000,—.¹⁹ In ons volgende jaarverslag zullen wij uitgebreider ingaan op dit besluit, dat net voor het verschijnen van dit jaarverslag werd genomen.

17. Zie het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1987, paragraaf 4.1.1. Deze beslissing dateert uit de tijd van voor de verzelfstandiging van het Bedrijfsfonds. Beslissingen werden voor 1 januari 1988 genomen door de minister van WVC op grond van een advies van de toenmalige Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers.

18. Zie hiervoor het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1991, paragraaf 2.4.7.

19. Deze beslissing is gepubliceerd in de Staatscourant van 9 mei 1995, nr. 89.

2.3. *Bezwaar en beroep*

2.3.1. *Inleiding* · Sinds het in werking treden van de Mediawet op 1 januari 1988 functioneert ons fonds als een zelfstandig bestuursorgaan. Vanaf die datum was het dan ook niet langer de minister van WVC die de uiteindelijke beslissingen nam over aanvragen tot individuele financiële steun aan persorganen, na daarover door ons geadviseerd te zijn. Als bestuur van het Bedrijfsfonds hebben wij nu op grond van de Mediawet de bevoegdheid zelfstandig beslissingen te nemen over aanvragen om financiële steun.

Deze zelfstandige beslissingsbevoegdheid brengt met zich

mee dat voor aanvragers de mogelijkheid open moet staan tegen beslissingen van het Bedrijfsfonds in het geweer te komen. Tot nu toe konden aanvragers dan ook op grond van de Wet Administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen (de Arob-wet) in beroep gaan bij de afdeling Rechtspraak van de Raad van State. De laatste jaren was hier op grond van wijzigingen in de Wet Arob nog een rechtsgang aan toegevoegd. Alvorens in beroep te kunnen gaan bij de afdeling Rechtspraak, moesten aanvragers de laatste tijd eerst bezwaar aantekenen tegen de beschikking van het Bedrijfsfonds bij het fonds zelf.²⁰ Een uitspraak in bezwaar was hierbij voorwaarde om vervolgens in beroep te kunnen gaan. In het verslagjaar behandelden wij op het gebied van de individuele financiële steunverlening van één blad een bezwaarschrift in reactie op een afwijzende beslissing.

20. Per 1 juli 1992 werd deze wijziging in de Wet Arob aangebracht. Voor die tijd was het gebruikelijk dat de Afdeling rechtspraak ons vroeg of wij een bij de Afdeling ingediend beroep-schrift wilden behandelen als een bezwaarschrift. In het verleden hebben wij in alle gevallen die zich voordeden, een bezwaarschrift-procedure gevolgd.

2.3.2. *Wijzigingen in de procedure*

Inleiding · Per 1 januari 1994 is de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) in werking getreden. Deze wet is van toepassing op vrijwel alle overheidsbeslissingen en dus ook op de beschikkingen die het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers neemt op aanvragen. Tegelijkertijd met de invoering van de AWB is de Wet Arob vervallen. De invoering van de AWB heeft voor de rechtsgang die aanvragers kunnen volgen indien zij het niet met een beschikking van het fonds eens zijn, een aantal belangrijke gevolgen. In het hiernavolgende geven wij een overzicht van die gevolgen die van direct belang zijn voor aanvragers.

Procedure · Tegen een beschikking van het Bedrijfsfonds zal een aanvrager allereerst bezwaar aan kunnen tekenen bij het fonds zelf. Wat dit betreft blijft de gang van zaken hetzelfde als de afgelopen jaren het geval was. Het doorlopen van de bezwaarschriftprocedure is voor de aanvrager een voorwaarde om vervolgens zonodig in beroep te kunnen gaan.

Een onderdeel van de bezwaarschriftprocedure zal in vrijwel alle gevallen de hoorzitting zijn, waarin de belanghebbende(n) de gelegenheid krijgt (krijgen) mondeling met het

bestuur of een delegatie daarvan van gedachten te wisselen over hun aanvraag en de afwijzing daarvan. Het houden van een hoorzitting was ook al gebruikelijk in de oude situatie.

Voor wat betreft de beroepsprocedure is er echter wel een belangrijke wijziging aangebracht. Die beroepsprocedure zal namelijk niet meer gevolgd worden bij de afdeling Rechtspraak van de Raad van State. Een aanvrager kan in het vervolg in beroep gaan bij de Administratieve Kamer van de Arrondissementsrechtbank van het arrondissement waarin hij of zij woont, dan wel domicilie heeft.

Het Bedrijfsfonds is verplicht steeds in een beschikking te vermelden waar en binnen welke termijn bezwaar en beroep mogelijk is.

Termijnen • Op het gebied van termijnen zullen er in vergelijking met de oude situatie ook een aantal wijzigingen plaatsvinden. In de navolgende passage over deze wijzigingen zijn slechts de nieuwe termijnen vermeld om verwarring te voorkomen.

Na het indienen van een aanvraag zal het Bedrijfsfonds de aanvraag bevestigen. Vervolgens dient het fonds op de aanvraag een beschikking te nemen binnen dertien weken na het in behandeling nemen van de aanvraag. Indien die termijn niet toereikend is, zal het fonds de aanvrager meedelen wanneer een beschikking tegemoet kan worden gezien.

De beschikking zal de aanvrager schriftelijk worden medegedeeld. Eén dag na de toezending van de beschikking vangt de termijn voor het indienen van een bezwaarschrift aan. Die termijn bedraagt zes weken. Voor het tijdig indienen van een bezwaarschrift is het tijdstip van ontvangst ervan van belang, of indien het gaat om een binnen Nederland verzonden geschrift, het tijdstip waarop het ter post is bezorgd. Het poststempel geeft daarbij uitsluitsel.

Op een bezwaarschrift moet het Bedrijfsfonds een beslissing nemen binnen zes weken na ontvangst van het bezwaarschrift. Indien deze termijn onvoldoende is, kan de beslissing voor ten hoogste vier weken worden uitgesteld. De indiener van het bezwaarschrift moet voor het einde van de eerste periode van zes weken schriftelijk van dit uitstel op de hoogte

worden gebracht. Daarna is verder uitstel alleen mogelijk indien de indiener van het bezwaarschrift daarmee instemt.

De hierna te bespreken bezwaarschriftprocedure is nog behandeld in het kader van de Wet Arob.

2.3.3. *Reflector en Blikopener*

Bezwaarschrift · De aanvraag en de beslissing die hebben geleid tot het bezwaarschrift van Uitgeverij Malmberg BV zijn beschreven in paragraaf 2.2.1 van dit jaarverslag. Nadat wij in november 1993 de aanvraag hadden afgewezen, werd dit bezwaarschrift in december 1993 bij ons ingediend. In het bezwaarschrift werd ingegaan op onze argumenten om de aanvraag af te wijzen. Begin januari stelden wij Malmberg in een hoorzitting in de gelegenheid het bezwaarschrift nader toe te lichten.

Beslissing · De bezwaren en argumenten die Malmberg inbracht tegen onze afwijzing achtten wij zodanig steekhoudend, dat wij besloten de aanvraag alsnog toe te wijzen. Malmberg stelde namelijk onder andere dat de bladen *Reflector* en *Blikopener* wel degelijk voldoen aan het vereiste van artikel 129 lid 2 sub d van de Mediawet dat er sprake moet zijn van een regelmatige en ten minste maandelijks verschijningsfrequentie. Voor deze bladen geldt daarbij echter niet een periode van een kalenderjaar, maar van een schooljaar. Dit heeft te maken met het feit dat het in de schoolvakanties en tentamenperiodes geen zin heeft de bladen uit te brengen, als dus Malmberg. Binnen het schooljaar verschijnen de bladen regelmatig en ten minste maandelijks.

Malmberg overtuigde ons er verder van dat voor het voortbestaan van de beide bladen een bijdrage uit het Bedrijfsfonds noodzakelijk was. Aangezien het hier bladen voor jongeren betreft, zagen wij in steun voor deze bladen bovendien een goede mogelijkheid het lezen door jongeren van opiniebladen te stimuleren.

Eind maart 1994 berichtten wij Malmberg derhalve dat wij de aanvraag alsnog zouden toewijzen, in die zin dat wij

voor beide bladen gezamenlijk een bijdrage toekenden van f 250.000,-.²¹ Wij baseerden ons besluit op artikel 130 lid 4 van de Mediawet. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid financiële steun te verlenen ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan in de vorm van een uitkering.

Schorsing van het besluit · Onze beslissingen tot steunverlening, danwel weigering van steunverlening, melden wij altijd ingevolge artikel 127 van de Mediawet aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (wvc). Sinds de komst van het 'paarse' kabinet halverwege 1994 doen wij deze melding aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (ocenw).

Begin april meldden wij de minister dat wij besloten hadden tot steunverlening ten behoeve van de bladen Reflector en Blikopener. Begin mei berichtte de minister ons dat zij besloten had ons besluit te schorsen. Deze bevoegdheid had de minister op grond van artikel 127 lid 4 van de Mediawet. De minister liet weten hiertoe te zijn overgegaan op grond van dezelfde argumenten die wij in onze oorspronkelijke afwijzingsbrief hadden vermeld. Zo vond de minister het argument dat in de bezwaarschriftprocedure naar voren kwam en dat wij besloten hadden te aanvaarden, kennelijk niet conform de Mediawet. Het ging daarbij voornamelijk om de vraag of de zinsnede 'zij verschijnen regelmatig en ten minste maandelijks' kon worden geïnterpreteerd binnen de termijn van een schooljaar (circa zeven keer per 'jaar'), in plaats van (zoals tot dan toe gebruikelijk was) binnen de termijn van een kalenderjaar (twaalf keer per 'jaar'). De minister meende derhalve dat dit binnen de termen van de Mediawet niet mogelijk was.

Na deze schorsing had de minister conform de Mediawet een jaar de tijd om te beslissen of zij het besluit ook voor vernietiging voor zou dragen. Zover kwam het echter niet.

Nieuwe ontwikkelingen · Eind oktober 1994 ontvingen wij een brief van Malmberg waarin ons werd meegedeeld dat de uitgever de aanvraag tot subsidiëring van Reflector en Blikopener introk wegens gewijzigde omstandigheden. De minister had inmiddels namelijk besloten het eerder door ons toe-

21. Deze beschikking is gepubliceerd in Staatscourant nr. 69 van 11 april 1994.

gezegde steunbedrag ten behoeve van Reflector en Blikopener alsnog uit andere middelen te bekostigen, aangezien het besluit was geschorst om formele redenen en niet op inhoudelijke gronden.²²

Aangezien met intrekking van de aanvraag door Malmberg de basis aan ons besluit tot steunverlening was ontvallen, lieten wij de staatsecretaris van OCenW (die inmiddels de taken van de minister op het gebied van cultuur had overgenomen) weten, dat wij hadden besloten onze beslissing tot steunverlening ook in te trekken.

2.4. *Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen en reeds verstrekte kredieten*

- 2.4.1. *Inleiding* · Bij steunverlening in de vorm van een krediet, treedt de Nationale Investeringsbank voor ons op als kredietbeheerder. Deze bank verstrekt de kredieten namens ons en voor onze rekening. De Nationale Investeringsbank brengt ook rapport aan ons uit over de financieel-economische stand van zaken bij de kredietnemers. Mede aan de hand van deze rapporten, beraden wij ons over eventueel te nemen stappen indien zich problemen op dit gebied voordoen.

In het verslagjaar vonden bij een achttal bladen die in eerdere jaren financiële steun van ons ontvingen, ontwikkelingen plaats die onze aandacht vroegen. Van deze bladen zijn HP/ De Tijd, Primeur, het Nederlands Dagblad en het Friesch Dagblad reeds behandeld in eerdere paragrafen van dit jaarverslag, gezien het feit dat wij afgelopen jaar een nieuwe aanvraag van deze bladen behandelden. Voor de ontwikkelingen bij deze bladen wordt daarom verwezen naar paragraaf 2.2 'Aanvragen'. In deze paragraaf worden alleen de ontwikkelingen met betrekking tot Furore, De GAYKrant, het Katholiek Nieuwsblad en de Weekkrant Suriname besproken.

2.4.2. *Furore*

Inleiding · Zoals wij in ons jaarverslag over 1992 beschreven, deelden wij het maandblad Furore in januari 1993 mee dat wij besloten hadden het blad een uitkering van f 80.000,-

22. De toezegging aan Malmberg van een in twee gelijke tranches uit te keren subsidie van tezamen in totaal maximaal f 250.000,- werd door de minister gedaan bij brief van 19 augustus 1994. De terbeschikkingstelling van de eerste tranche vond plaats in september 1994. De terbeschikkingstelling van de tweede tranche geschiedde in april 1995.

ter beschikking te stellen.²³ Dit bedrag was bedoeld voor de uitvoering van een publiciteitscampagne waardoor de naamsbekendheid van Furore vergroot moest worden en waardoor meer abonnees en adverteerders geworven moesten worden. Tenslotte moest de losse verkoop door middel van de campagne gestimuleerd worden.

Ons besluit tot steunverlening aan Furore was gestoeld op de artikelen 54 sub c en 57 van het Mediabesluit. Deze artikelen bieden ons de mogelijkheid financiële steun in de vorm van een uitkering te verstrekken ten behoeve van organisatieonderzoek gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan. Naar onze mening kon het in de aanvraag weergegeven project voor 1993 worden aangemerkt als een organisatieonderzoek in de zin van de genoemde artikelen 54 en 57 Mediabesluit. Met name de haalbaarheid van een rendabele exploitatie van Furore binnen een redelijke periode zou in het onderzoek getoetst worden.

Nieuwe ontwikkelingen · In oktober 1993 vernamen wij dat Furore besloten had de exploitatie van het blad (in ieder geval voorlopig) te staken. Gezien de voorwaarden die wij aan onze toezegging tot financiële steunverlening hadden verbonden, verzochten wij Furore vervolgens om een rapportage van de uitvoering van het bovengenoemde onderzoek.

In februari 1994 ontvingen wij de rapportage van Furore. Deze was voorzien van een verzoek om de nog resterende circa f 16.500,- van de subsidie te mogen besteden aan het zoeken van een mogelijk nieuwe uitgever voor Furore. Wij besloten dat verzoek in te willigen.

23. Zie hiervoor het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 2.2.9. De beslissing tot steunverlening is gepubliceerd in Staatscourant nr. 34 van 18 februari 1993.

24. Zie het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 2.2.7.

2.4.3. *De GAYKrant*

Inleiding · In ons jaarverslag over 1992 vermeldde wij dat wij eind 1992 besloten een krediet van f 150.000,- ter beschikking te stellen aan BV De GAYKrant/Best Publishing Group ten behoeve van de exploitatie van de door deze BV uitgegeven De GAYKrant.²⁴ De GAYKrant is een sedert vijftien jaar tweewekelijks verschijnend opinieblad voor homoseksuelen en lesbiennes.

Nieuwe ontwikkelingen · In februari 1994 besloten wij op verzoek van De GAYKrant tot aanpassing van de rentevoet van het krediet aan de rentestand van dat moment. Bovendien besloten wij de rente over de periode van de kredietverlening tot aan het moment dat rente en aflossing verschuldigd zou worden, kwijt te schelden. In de voorwaarden van de kredietovereenkomst was namelijk opgenomen dat dit zou gebeuren indien De GAYKrant zich aan alle aan het krediet verbonden voorwaarden zou hebben gehouden. Wij stelden vast dat dit inderdaad was gebeurd.

25. Zie hiervoor eerdere jaarverslagen van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Afronding kredietrelatie · In april van het verslagjaar liet De GAYKrant ons weten het resterende saldo van het krediet graag ineens te willen aflossen. Wij besloten met deze vervroegde aflossing akkoord te gaan, zonder dat daarvoor een boete verschuldigd zou zijn. Begin juli ontvingen wij via de Nationale Investerings Bank (NIB) de betaling van De GAYKrant van het resterende kredietsaldo, waarna wij onze relatie met de GAYKrant afsloten.

2.4.4. *Katholiek Nieuwsblad*

Inleiding · In 1985 verstrekten wij het Katholiek Nieuwsblad een lening van f 650.000,- voor een project dat binnen een periode van drie à vier jaar had moeten leiden tot een rendabele exploitatie. In verband met dit krediet vroeg het Katholiek Nieuwsblad ons in de jaren daarna een aantal malen om uitstel van betaling van rente en aflossing. Wij willigden deze verzoeken in.²⁵

Nieuwe ontwikkelingen · In de eerste helft van het verslagjaar hadden wij een gesprek met een delegatie van het Katholiek Nieuwsblad aangezien de laatste periode van uitstel van betaling van rente en aflossing, die tot 31 januari 1994 liep, inmiddels was verstreken. Dit gesprek leidde ertoe dat wij in september van het verslagjaar een aflossingsbetaling van f 50.000,- ontvingen van het Katholiek Nieuwsblad.

Afgesproken werd dat het krediet voor onbepaalde tijd zou worden gehandhaafd en dat het Katholiek Nieuwsblad al het

mogelijke zou doen in de toekomst ook aan de resterende verplichtingen te voldoen. Verder besloten wij, gezien de financiële positie van het Katholiek Nieuwsblad, dat het krediet vanaf 1 januari 1994 renteloos zou zijn.²⁶

2.4.5. *Weekkrant Suriname*

Inleiding · De Weekkrant Suriname verstrekten wij voor het eerst in 1985 een uitkering van f 175.000,— ten behoeve van een eenmalige reorganisatie. In 1988 kenden wij de Weekkrant nogmaals een uitkering toe, nu van f 83.000,— ten behoeve van investeringen in zet- en printapparatuur. In 1990 verstrekten wij het blad een krediet van f 150.000,— voor aanvullende zetapparatuur en als medefinanciering ten behoeve van de exploitatie van de krant. In 1992 tenslotte verstrekten wij de Weekkrant Suriname een krediet van f 600.000,— ten behoeve van een reorganisatie. Aan deze laatste kredietverlening was onder andere de voorwaarde verbonden dat het oude krediet van f 150.000,— zou worden afgelost met behulp van het nieuwe krediet.²⁷

Nieuwe ontwikkelingen · Halverwege juli 1994 verscheen plotseling een geheel 'vernieuwde' Weekkrant. De titel van de 'Onafhankelijke Weekkrant Suriname' bleek gewijzigd te zijn in de 'Weekkrant Suriname'. De uitgever was niet langer A&A BV, maar Casas Media BV. Het abonneebestand was kennelijk overgegaan naar de nieuwe uitgever.

Nadat wij de voormalige uitgever van de Weekkrant om opheldering hadden gevraagd over deze gang van zaken, bleek dat die de uitgave van de Weekkrant had gestaakt. Een voormalig medewerkster van de krant had vervolgens de draad opgepakt en was begonnen met de 'nieuwe' Weekkrant. Ook de nieuwe uitgever vroegen wij om opheldering.

Nadat de nieuwe uitgever ons aannemelijk had weten te maken dat zij te goeder trouw was geweest bij wat in onze ogen kon worden aangemerkt als het voortzetten van de exploitatie van de Weekkrant, besloten wij, mede met het oog op het voortbestaan van de Weekkrant Suriname, de nieuwe vennootschap niet aan te spreken voor onze vordering. Onze vordering op A&A handhaafden wij echter wel.

26. Deze beslissing is gepubliceerd in Staatscourant nr. 20 van 27 januari 1995.
27. Zie voor deze steunverleningen eerdere jaarverslagen van het Bedrijfsfonds.

B HOOFDSTUK 3

**BIJDRAGEN OP AANVRAAG AAN
ONDERZOEKSPROJECTEN EN
GEZAMENLIJKE PROJECTEN
VAN PERSORGANEN**

- 3.1. Inleiding 43
- 3.2. Aanvragen 43
 - 3.2.1. Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers (NNP): steun voor aanloopfase organisatie voor verzorgen van cursussen; onderzoek naar de functie van nieuwsbladen 44
 - 3.2.2. Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP): De Dagbladbezorger 1994-1995 45
 - 3.2.3. Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren: onderzoek naar de relatie tussen journalist en lezer 46
 - 3.2.4. Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco): activiteiten ter verbetering van de positie van dagbladen op de advertentiemarkt 47
- 3.3. Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen en reeds verstrekte kredieten 47
 - 3.3.1. SelDi BV: onderzoek ten behoeve van SelDi 47

3.1. INLEIDING De onderzoekstaak van het Bedrijfsfonds voor de Pers houdt in de eerste plaats in dat wij op grond van artikel 123 van de Mediawet onderzoek kunnen verrichten dan wel kunnen doen verrichten met betrekking tot het functioneren van de pers.

In het Mediabesluit wordt het Bedrijfsfonds echter naast de hierboven genoemde onderzoekstaak, de bevoegdheid gegeven om aanvragen om financiering van onderzoek te behandelen. Dit betreft de mogelijkheid van financiële steun voor onderzoek dat in opdracht van derden wordt uitgevoerd. Twee onderzoeksvormen komen voor dergelijke steun met name in aanmerking, te weten:

- organisatieonderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan (artikelen 54 sub c en 57 Mediabesluit);
- onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voorzover het onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds (artikelen 54 sub d en 58 Mediabesluit).

Naast de bovengenoemde twee onderzoeksvormen, kunnen wij op grond van het Mediabesluit ook op aanvraag steun verlenen aan een gezamenlijk project van persorganen (artikelen 54 sub b en 56 Mediabesluit).

3.2. *Aanvragen*

In het verslagjaar hebben wij in totaal zeven aanvragen om financiële steun ten behoeve van onderzoeksprojecten of gezamenlijke projecten van persorganen behandeld. Bij drie van deze aanvragen meenden wij dat het desbetreffende project te veel buiten het werkterrein van het Bedrijfsfonds was gelegen om de aanvragen te kunnen honoreren. Nadat wij dit de desbetreffende aanvragers hadden meegedeeld, trokken zij op grond hiervan hun aanvragen in. Vier aanvragen werden in het verslagjaar 1994 wel, al dan niet gedeeltelijk, toegewezen.

De eerste aanvraag was afkomstig van de Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers (NNP) ten behoeve van een onderzoek naar de functie van nieuwsbladen en ten behoeve van het opzetten van een organisatie die onder andere cursussen moet gaan organiseren.

De tweede aanvraag betrof een vervolgaanvraag van de Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP) in het kader van de in ons jaarverslag over 1992 genoemde campagne 'De Dagbladbezorger'.²⁸

De derde aanvraag kwam van het Nederlands Genootschap van Hoofredacteurs. In het kader van het vijfendertigjarig bestaan van dit genootschap wilde men een onderzoek laten verrichten naar de relatie tussen de journalist en de lezer.

De vierde aanvraag tenslotte was afkomstig van het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco). Het Cebuco diende bij ons een aanvraag in om activiteiten te kunnen bekostigen die de positie van dagbladen op de advertentiemarkt moesten verbeteren.

28. Zie het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 3.2.

29. Deze beslissing is gepubliceerd in Staatscourant nr. 65 van 5 april 1994.

- 3.2.1. *Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers (NNP):*
- steun voor aanloopfase organisatie voor verzorgen van cursussen
 - onderzoek naar de functie van nieuwsbladen

Aanvraag · In november 1993 ontvingen wij een aanvraag om financiële steun van de Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers (NNP). De NNP wilde een Stichting opzetten die cursussen voor onder andere nieuwsbladredacteurs zou gaan organiseren, de Stichting Lokale Krant. Bovendien was de NNP van plan een onderzoek te laten uitvoeren naar de functie van nieuwsbladen.

Beslissing · In maart 1994 lieten wij de NNP weten dat wij hadden besloten tot een financiële bijdrage voor beide door de NNP voorgenomen projecten.²⁹ In de eerste plaats kenden wij een bedrag van in totaal maximaal f 150.000,- toe ten behoeve van de financiering van de aanloopfase van de organisatie die de cursussen zou gaan verzorgen. In de tweede plaats ver-

strekten wij een bijdrage in de vorm van een uitkering van ten hoogste f 200.000,- ten behoeve van het functieonderzoek bij nieuwsbladen.

De beslissing een bijdrage te verstrekken voor de organisatie die de cursussen zou gaan verzorgen, baseerden wij op artikel 54, onderdeel b, van het Mediabesluit. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid financiële steun in de vorm van een uitkering te verstrekken ten behoeve van gezamenlijke projecten van persorganen. De beslissing om bij te dragen aan het genoemde onderzoek was gestoeld op onderdeel d van artikel 54 van het Mediabesluit. Dit onderdeel stelt ons in staat financiële steun in de vorm van een uitkering te verlenen voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voorzover het onderzoek past in de doelstellingen van het fonds.

In november 1994 presenteerde de NNP de resultaten van het functieonderzoek.

30. Zie voor deze beslissing het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1992, paragraaf 3.2.

31. Deze beslissing is gepubliceerd in de Staatscourant van 3 mei 1994, nr. 85.

3.2.2. *Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP):* *De Dagbladbezorger 1994-1995*

Inleiding · In 1992 kenden wij de Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP) een subsidie toe van ten hoogste f 115.000,- ten behoeve van onderzoek in het kader van de collectieve campagne 'De Dagbladbezorger'. Deze campagne was gericht op de verbetering van het imago van de krantenbezorger.³⁰

Aanvraag · Begin 1994 diende de NDP bij ons een nieuwe aanvraag in ten behoeve van het vervolg op de campagne 'De Dagbladbezorger'. Ook deze aanvraag was gericht op subsidiëring van de kosten van het onderzoek dat aan de vervolgcampagne verbonden was.

Beslissing · Eind april 1994 deelden wij de NDP mee dat wij besloten hadden ten behoeve van het onderzoek dat in het kader van de campagne 'De Dagbladbezorger 1994-1995' verricht zou worden, een subsidie toe te kennen van maximaal f 202.500,-.³¹ Uit de aanvraag bleek dat het NDP-bestuur zelf

ook een groot bedrag voor de collectieve campagne ter beschikking had gesteld.

Wij baseerden onze beslissing op artikel 54 sub b en d van het Mediabeluit. In deze bepalingen is de bevoegdheid van het Bedrijfsfonds geregeld financiële steun te verstrekken in de vorm van een uitkering respectievelijk voor gezamenlijke projecten van persorganen en voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstaking als geheel.

32. Zie voor de publicatie van deze beslissing Staatscourant nr. 60 van 25 maart 1994.

3.2.3. *Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren:*
onderzoek naar de relatie tussen journalist en lezer

Aanvraag · In maart van het verslagjaar ontvingen wij een aanvraag van het Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren. Deze aanvraag was gericht op steunverlening voor een onderzoek naar de relatie tussen de journalist en de lezer. De resultaten van dit onderzoek wilde het genootschap bekendmaken op het symposium dat 15 december 1994 gehouden zou worden ter ere van het vijfendertigjarig bestaan van het Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren.

Beslissing · Eind maart 1994 besloten wij het Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren een subsidie toe te kennen van maximaal f 58.444,- ten behoeve van het genoemde onderzoek.³² Het genootschap zou zelf ook f 10.000,- aan het onderzoek besteden.

Onze beslissing was gebaseerd op de artikelen 54 sub d en 58 van het Mediabeluit. Deze artikelen bieden het fonds de mogelijkheid een uitkering te verstrekken voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstaking als geheel, voorzover dit onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds. Het door het Genootschap ingediende onderzoeksproject voldeed naar de mening van het fonds aan hetgeen de genoemde artikelen vereisen.

Op 15 december 1994 maakte het Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren de resultaten van het, toen inmiddels afgeronde, onderzoek openbaar op het symposium ter ere van zijn vijfendertigjarig bestaan.

3.2.4. *Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco):*
activiteiten ter verbetering van de positie van
dagbladen op de advertentiemarkt

Aanvraag · Eind maart 1994 vroeg het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco) een subsidie bij ons aan ten behoeve van een aantal activiteiten die erop gericht waren de positie van de dagbladen op de advertentiemarkt te verbeteren. Deze activiteiten bestonden uit een vakbladencampagne, een Krant (over de krant), voorbeeldboeken voor creatieven en mailings aan adverteerders.

Beslissing · In april van het verslagjaar besloten wij de aanvraag van het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco) in te willigen, in die zin dat wij financiële steun toekenden in de vorm van een bijdrage.³³ Wij zegden toe 50% van de kosten die de activiteiten met zich mee zouden brengen voor onze rekening te zullen nemen, met een maximum van f 300.000,-. De bedrijfstak zelf zou de resterende 50% van de activiteiten bekostigen.

Onze beslissing deze uitkering te verstrekken was gebaseerd op artikel 54 sub b van het Mediabesluit. Dit artikel geeft ons de mogelijkheid een financiële bijdrage in de vorm van een uitkering te verstrekken ten behoeve van gezamenlijke projecten van persorganen.

3.3. *Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen en reeds verstrekte kredieten*

3.3.1. *SelDi BV: onderzoek ten behoeve van SelDi*

Inleiding · In een eerder jaarverslag vermeldde wij dat wij een krediet van oorspronkelijk f 300.000,- verstrekten aan Adviesbureau voor Uitgevers Jan Ligthart BV en Ingenieursbureau Syscom BV ten behoeve van het project SelDi (Selectieve Distributie).³⁴ De steun was bedoeld voor onderzoek naar de ontwikkeling van een geautomatiseerd systeem voor selectieve distributie van dagbladen. Het project stelde zich ten doel een bijdrage te leveren aan het oplossen van de

33. Deze beslissing is gepubliceerd in Staatscourant nr. 81 van 27 april 1994.

34. Zie hiervoor het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1991, paragraaf 3.3.

groeïende distributieproblematiek in de dagbladsector. In de eerste helft van 1993 besloten wij het eerder verstrekte krediet, op verzoek van de bedenkers van het SelDi-systeem, met f 185.000,- te verhogen. Dit bedrag was uitsluitend bedoeld voor bepaalde proefnemingen met SelDi.³⁵

Nieuwe ontwikkelingen · In februari 1994 besloten wij op verzoek van de initiatiefnemers van het SelDi-project tot aanpassing van de rentevoet van het krediet aan de rentestand van dat moment. Bovendien besloten wij de rente over de periode van de kredietverlening tot aan het moment dat rente en aflossing verschuldigd zou worden, kwijt te schelden. In de voorwaarden van de kredietovereenkomst was namelijk opgenomen dat dit zou gebeuren indien de initiatiefnemers van SelDi zich aan alle aan het krediet verbonden voorwaarden zouden hebben gehouden. Wij stelden vast dat dit inderdaad was gebeurd. Tenslotte werd ook uitstel verleend van de uit het krediet voortvloeiende verplichtingen tot 1 januari 1994.

In 1994 werd duidelijk dat SelDi veel minder snel dan de initiatiefnemers gehoopt hadden, geëxploiteerd zou kunnen worden. Bovendien bleek tijdens de experimenten met de SelDi dat grote aanpassingen in het hele project nodig waren om het in de praktijk goed te kunnen gebruiken. Dit alles leidde ertoe dat wij de initiatiefnemers op hun verzoek eerst tot 1 oktober 1994 en na die datum nog een keer tot april 1995 uitstel verleenden van de nakoming van hun uit het krediet voortvloeiende verplichtingen.

35. Zie voor deze beslissing het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, paragraaf 3.2.2.

B HOOFDSTUK 4

MEDIABELEID

4.1.	Inleiding	51
4.2.	Toetsing van persfusies	52
4.2.1.	Inleiding	52
4.2.2.	Ontwikkelingen	54
4.3.	Lokale en regionale media	55
4.4.	Werkingssfeer Bedrijfsfonds voor de Pers	56
4.5.	Onderzoek Rijksuniversiteit Limburg: Longitudinale studie naar de bedrijfstak voor de pers	57
4.6.	Symposium Bedrijfsfonds voor de Pers	57
4.7.	Pers in een multiculturele samenleving	59

4.1. INLEIDING In een brief van 23 december 1992 legde de toenmalige minister D'Ancona van wvc, haar visie op het persbeleid van de komende jaren neer. In deze brief kwamen een aantal voor de pers, en dus voor het Bedrijfsfonds, belangrijke onderwerpen aan de orde, zoals de Compensatieregeling voor Dagbladen en de werkingssfeer van ons fonds. Op 1 november 1993 vond een gesprek plaats van de minister met de leden van de Tweede Kamer. Dit gesprek ging onder andere over de in de genoemde brief vastgelegde visie van de minister. Ook de persfusieproblematiek kwam in dat gesprek aan de orde, alsmede een mogelijke ontheffing voor de dagbladen van het verbod op horizontale prijsbinding. In juli 1993 kwam de minister van wvc ook met een andere belangrijke notitie naar buiten. Deze notitie handelde over de toekomst van lokale en regionale media. Alle hiervoor genoemde onderwerpen zijn uitvoerig besproken in ons jaarverslag over 1993, in de paragrafen 4.2 tot en met 4.4.

In ons jaarverslag over 1991 bespraken wij het beleidsessay 'Tussen krantebedrijf en mediaconcern' dat was voortgevloeid uit een oriëntatiereis in de Verenigde Staten en Japan die door een delegatie van ons bestuur was gemaakt om nieuwe ontwikkelingen in de persbedrijfstak te signaleren.³⁶ Eind 1993 besloten wij dit beleidsessay te actualiseren. Daartoe ondernam dezelfde delegatie uit ons bestuur een nieuwe reis naar de Verenigde Staten. Bovendien troffen wij in het verslagjaar voorbereidingen om in het kader van het nieuwe beleidsessay in maart 1995 een symposium te kunnen houden, waarop deskundigen van gedachten zouden kunnen wisselen over een aantal vragen betreffende de toekomst van de krant in Nederland.

Het verslagjaar was, wellicht mede als gevolg van het feit dat in dit jaar verkiezingen plaatsvonden en een nieuw kabinet gevormd werd en als gevolg van het feit dat in 1994 het

36. Zie voor deze bespreking het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1991, paragraaf 4.7.

omroepbeleid veel aandacht opeiste, een relatief rustig jaar voor wat betreft ontwikkelingen op het gebied van de pers. Dit vierde hoofdstuk heeft daarom in dit jaarverslag, in tegenstelling tot voorgaande jaren, meer het karakter van een korte weergave van de stand van zaken voor wat betreft een aantal onderwerpen, dan van een weergave van de ontwikkelingen die in het verslagjaar hebben plaatsgevonden. Waar wel ontwikkelingen waren, zullen die uiteraard in dit hoofdstuk worden vermeld.

Tenslotte kan in deze inleiding nog melding worden gemaakt van een tweetal feiten, voortvloeiend uit onze contacten met buitenlandse organisaties. In mei van het verslagjaar gaf onze secretaris in Zweden een lezing over het Nederlandse persbeleid van de overheid. Dat geschiedde op uitnodiging van het '1994 Committee of the Press', een Zweedse regeringscommissie belast met het analyseren van het toekomstige overheidsbeleid ten aanzien van de pers. De lezing van de heer Lichtenberg is inmiddels ook in druk verschenen.³⁷

Voorts ontving ons secretariaat op 22 juni van het verslagjaar een delegatie van het 'Committee of Ownership', een Noorse regeringscommissie inzake mediaconcentratie. Aan dat gesprek werd tevens deelgenomen door twee medewerkers van de Directie Media, Letteren en Bibliotheken van het toenmalige ministerie van WVC.

37. L. Lichtenberg: 'The Dutch Model of Press Policy', in: 'Media Structure and the State, Concepts, Issues, Measures', red. Karl Erik Gustafsson. Verschenen in de reeks 'Publications of the Mass Media Research Unit', School of Economics and Commercial Law, Göteborg University, Zweden, nr. 7, ISSN 1100-6161, pag. 114-132.

38. Zie voor uitgebreidere informatie over dit onderwerp, het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, paragraaf 4.2 en eerdere jaarverslagen van het fonds.

4.2. *Toetsing van persfusies*

4.2.1. *Inleiding*³⁸ · Aan het begin van het verslagjaar kwam een lange discussie over een mogelijke regeling voor persfusies tot een einde met de ondertekening door alle dagbladen van de Code voor Dagbladconcentraties. Deze overeenkomst voor zelfregulering die door de Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP) was ontworpen, was het eindresultaat van zeer veel adviezen over de vraag of en zo ja in welke vorm er een persfusieregeling zou moeten komen.

De bemoeienis van het Bedrijfsfonds met de discussie over een mogelijke persfusie(controle)regeling kent dan ook reeds een lange geschiedenis. In maart 1988 verzocht de

(toenmalige) minister van WVC ons voor het eerst een onderzoek te doen naar een dergelijke regeling. Daarna volgden een advies van de Mediaraad, vervolgadviezen van ons en van de Mediaraad, een advies van drie staatsrechtdeskundigen en een advies van de Sociaal-Economische Raad (SER).

Rond de jaarwisseling van 1991 en 1992 werd het voorstel om te komen tot een persfusieregeling besproken in het kabinet. Het kabinet besloot voorlopig geen wettelijke regeling voor persfusies tot stand te brengen. De oplossing zou veeleer gevonden moeten worden in zelfregulering door middel van het opstellen van een gedragscode door de uitgevers, aldus het kabinetsstandpunt.

In het voorjaar van 1992 sprak de toenmalige minister van WVC voor het eerst met de dagbladuitgevers over een mogelijke gedragscode. Hierbij gaf de minister aan dat een aantal punten in de gedragscode een plaats zou behoren te krijgen. In september 1992 ontving de minister een brief van de NDP, met daarbij een ruwe schets voor een Code voor Dagbladconcentratie. Van overheidszijde werden daarop een aantal punten genoemd die nog nader uitgewerkt moesten worden.

Deze nadere uitwerking en daarmee de definitieve versie van de Code voor Dagbladconcentraties, legde de Vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP) in juni 1993 aan de minister voor. De minister meende dat de definitieve versie van de Code 'aanvaard kan worden als een acceptabele vorm van zelfregulering'.³⁹

Ter voorbereiding op een gesprek met de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur legden wij onze mening over de Code vast in een brief aan de kamercommissie.⁴⁰ In die brief wezen wij er onder andere op dat naar onze mening vraagtekens gezet zouden kunnen worden bij de handhaafbaarheid van de regeling. Wij pleitten ervoor alsnog over te gaan tot het vaststellen van een wettelijke persfusieregeling, met daarin een absoluut verbod van elke fusie waardoor een uitgever van dagbladen een marktaandeel zou verwerven van $33\frac{1}{3}\%$ of meer.

Op 1 november 1993 vond een debat over het gehele persbeleid plaats tussen de toenmalige minister van WVC en de

39. Dit liet de minister weten in een brief waarmee zij op 9 juni 1993 de Code voor Dagbladconcentraties aan de Tweede Kamer voorlegde.

40. Zie voor de precieze inhoud van deze brief van 26 augustus 1993 het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, bijlage 1.

Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur. In dit debat bleek dat een meerderheid van de Kamer de minister in haar beleid zou volgen en derhalve zou instemmen met de Code voor Dagbladconcentraties. Ondanks forse kritiek op en twijfels aan de handhaafbaarheid van de Code van de meeste fracties, werd het alternatief van een wettelijke regeling voor toetsing van persfusies van de hand gewezen. De kamerleden lieten de minister echter wel beloven dat de Code over een aantal jaren, indien deze regeling inmiddels toegepast zou zijn, geëvalueerd zal worden en op effectiviteit zal worden getoetst. Bovendien werden als voorwaarden gesteld dat de regeling door de Europese Commissie goedgekeurd zou moeten worden en dat alle leden van de NDP de regeling zouden moeten ondertekenen.

Zoals in het begin van deze paragraaf is gezegd is de Code begin 1994, conform de laatstgenoemde voorwaarde van de kamerleden, door alle NDP-leden ondertekend.

4.2.2. *Ontwikkelingen* · In Nederland is de discussie over een persfusieregeling van overheidszijde door de komst van de Code voorlopig geluwd. Uit het Europees Parlement kwamen echter eind 1994, vooral naar aanleiding van de ontwikkelingen in Italië, wel bezorgde geluiden over de toenemende mediaconcentratie en de gevolgen daarvan. De parlementariërs wezen de Commissie erop dat sinds het Verdrag van Maastricht de cultuurparagraaf een opening biedt om hiervoor een richtlijn op te stellen.

De Commissie liet weten dat een richtlijn over de eigendom van massamedia weliswaar alles te maken heeft met de bevoegdheid van de Commissie op het gebied van verwezenlijking van de vrije markt, maar dat aan de andere kant vanwege het uiterst delicate karakter dat aan het pluralisme van de media is verbonden, niet te overhaast gehandeld moet worden. De nieuwe Commissie zal daarom pas in 1995 beslissen of er al dan niet een initiatief tot een dergelijke richtlijn zal worden genomen.

4.3. *Lokale en regionale media*

In ons jaarverslag over 1991 schreven wij uitvoerig over de Algemene Maatregel van Bestuur (AMVB) die reclame op lokale en regionale omroepen in principe mogelijk maakte per 9 september 1991.⁴¹ Een belangrijk aspect bij de mogelijkheid van reclame was, dat voorgeschreven was dat een overeenkomst gesloten moest worden tussen de lokale omroep en een als zodanig door de desbetreffende gemeente erkende lokale of regionale uitgever. De in de AMVB vastgelegde regeling was van tijdelijke aard. De regeling zou in ieder geval voor de afloop ervan op 1 januari 1994 geëvalueerd moeten zijn.

Al deze ontwikkelingen waren voor ons in 1991 aanleiding geweest, zowel in het kader van onze adviserende functie als in het kader van onze onderzoeksfunctie, de Stichting Het Persinstituut een onderzoeksovereenkomst te verstrekken met betrekking tot de invoering van reclame op de lokale omroep. Dit onderzoek en de resultaten daarvan zijn besproken in ons jaarverslag over 1993, paragraaf 4.3.2. De hoofdconclusie van dat onderzoek was dat van de doelstellingen die de wetgever heeft gehad met de invoering van reclame op de lokale en regionale omroep, in de praktijk tot dan toe weinig terecht was gekomen.

Aangezien de reclameregeling voor lokale en regionale omroepen een tijdelijke was en deze regeling op 1 januari 1994 derhalve zou vervallen, werd verwacht dat de toenmalige minister van WVC voor die datum zou komen met een notitie die zou handelen over de toekomst van de kleinschalige media. Deze notitie verscheen in juli 1993. Uit deze notitie bleek in de eerste plaats dat de minister de experimentele reclameregeling, die af zou lopen per 1 januari 1994, wilde verlengen met een periode van twee jaar. Tot 1 januari 1996 zou dan reclame op lokale en regionale omroepen toegestaan zijn en zouden uitgevers blijven delen in de opbrengsten daarvan. Daarna zou volgens de notitie commerciële niet-landelijke omroep mogelijk moeten worden, waarbij uitgevers de mogelijkheid zal worden gegeven daarin te participeren. De notitie schetst verder hoe de toekomst voor de lokale en regionale (publieke) omroepen er naar de mening van de minister uit zou moeten zien.

41. Zie het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1991, paragraaf 4.4.

Op 15 november 1993 ging de minister met de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur in debat over de door haar in de notitie geschetste toekomst voor kleinschalige media. In dit debat werd door verschillende fracties veel kritiek op de notitie van de minister geuit. Daarop zegde zij de kamerleden toe, met een aanvullende notitie over lokale en regionale omroepen te zullen komen. Deze aanvullende notitie zal waarschijnlijk in de loop van 1995 verschijnen.

42. Zie het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1990, paragraaf 5.6.

43. Zie voor een uitgebreidere weergave van de inhoud van deze notitie het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1993, paragraaf 4.4.2.

4.4. *Werkingsfeer Bedrijfsfonds voor de Pers*

In ons jaarverslag over 1990 vermeldde wij dat wij op 13 september 1990 een advies aan de toenmalige minister van WVC uitbrachten over de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds voor de Pers. In dat advies pleitten wij voor een uitbreiding van de werkingssfeer naar nieuwe week- en maandbladen.⁴² Tot dusver is op grond van de Mediawet, behalve steunverlening aan reeds bestaande dag-, week- en maandbladen, steunverlening aan nieuwe persorganen alleen mogelijk in geval het nieuwe dagbladen betreft. Wij meenden dat uitbreiding van deze mogelijkheid naar bladen met een kleinere verschijningsfrequentie dan zesmaal per week, gewenst was.

De minister van WVC stelde in een brief van 23 december 1992 over het persbeleid, aan de Tweede Kamer voor ons advies te volgen en de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds te verruimen in bovengenoemde zin.⁴³

In het debat over het persbeleid dat de minister van WVC op 1 november 1993 voerde met de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur, bleek dat een ruime kamermeerderheid akkoord zou zijn met het voornemen van de minister om de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds uit te breiden naar nieuwe initiatieven van bestaande en van nieuw op te richten bladen. Om met deze uitgebreide werkingssfeer ook inderdaad te kunnen werken, is het wachten echter nog steeds op de wijziging van de Mediawet op dit gebied. In 1994 is deze wijziging helaas nog niet tot stand gebracht.

Een andere kwestie waar wij reeds in 1993 mee geconfronteerd werden, was de bepaling van de reikwijdte van het in de Mediawet gebruikte begrip 'persorgaan'. Met het ontstaan van nieuwe mediatypen, blijkt het in de Mediawet gemaakte

onderscheid tussen persorganen en de audiovisuele media steeds moeilijker af te bakenen. Is een persorgaan alleen een op papier gedrukt medium of vallen onder dit begrip nog andere mediatypen? Een definitie van wat een 'persorgaan' is, is in ieder geval nergens in de Mediawet of elders expliciet gegeven. Wel kunnen uit de parlementaire geschiedenis een aantal uitspraken hierover worden afgeleid. Over deze kwestie beraden wij ons nog nader.

4.5. *Onderzoek Rijksuniversiteit Limburg:*
Longitudinale studie naar de bedrijfstak voor de pers

In augustus besloten wij de Economische Faculteit van de Rijksuniversiteit Limburg de opdracht te geven een lange-termijnonderzoek uit te voeren naar factoren die het succes respectievelijk het falen verklaren van ondernemingen en van het management op het gebied van de pers in relatie tot politiek-maatschappelijke en economisch-technologische veranderingen.

De twee onderzoeksvragen die bij dit onderzoek centraal zullen staan zijn:

1. Welke factoren typeren succesvolle respectievelijk succesarme persondernemingen (of kranten);
2. Welke factoren verklaren het (gebrek aan) succes van het management van persbedrijven (of kranten).

Het onderzoek werd gestart in januari 1995 en zal ruim een jaar gaan duren. In ons volgende jaarverslag zullen wij terugkomen op de voortgang van dit onderzoek.

4.6. *Symposium Bedrijfsfonds voor de Pers*

In ons jaarverslag over 1991 bespraken wij het beleidsessay 'Tussen krantebedrijf en mediaconcern', dat was voortgevloeid uit een oriëntatieris in de Verenigde Staten en Japan die door een delegatie van ons bestuur was gemaakt om nieuwe ontwikkelingen in de persbedrijfstak te signaleren. In 1993 besloten wij dit beleidsessay te actualiseren. Met name doelden wij daarbij op de effecten van verschillende maatschappelijke, economische en technologische ontwikkelingen binnen het medialandschap voor het vervullen van democratische

functies door de pers en voor het functioneren van een overheidsorgaan als het Bedrijfsfonds voor de Pers. In het kader van de voorbereiding van dit essay voerde een delegatie van ons bestuur in het verslagjaar opnieuw oriënterende gesprekken in de Verenigde Staten. Op voorstel van deze delegatie besloten wij vervolgens eerst een symposium te beleggen om de eigen bevindingen te toetsen en daarover in brede zin te discussiëren met deskundigen uit de wereld van politiek, beleid, media (in het bijzonder de pers, met inbegrip van uitgevers en journalisten), telecommunicatie en wetenschap.

Dit symposium, waaraan zo'n 150 deskundigen deelnamen, vond plaats op 15 maart 1995 in Kasteel Oud-Wassenaar. De conferentie werd georganiseerd onder de titel: 'Het bedreigde debat?!. Pers, journalistiek en politiek in een elektronische tijd'.

De ochtendsessie had als thema 'De pers in het elektronische tijdperk'. Daarbij werd ondermeer stilgestaan bij strategische beleidskeuzen voor folio-uitgevers voor wat betreft inhoud, vormgeving, produktie, organisatie en distributie van journalistieke informatieprodukten (printmedia en anderszins). Aan de orde kwam ook de vraag welke elektronische ontwikkelingen kansen respectievelijk bedreigingen bieden voor het functioneren van de pers.

In de middagsessie stond het thema 'Het journalistieke antwoord' centraal. Hier kwam vooral de vraag aan de orde hoe de journalistiek zich op deze ontwikkelingen zou kunnen instellen en hoe zij kan bijdragen aan het vormgeven van onze democratische idealen in een elektronische tijd.

Deze verschillende benaderingen werden door diverse sprekers ingeleid. Onder hen de Staatssecretaris voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heer A. Nuis, de heer K. Terry Dornbush, Amerikaans ambassadeur in ons land en drie deskundigen uit de Verenigde Staten op het gebied van (elektronische) kranten. In het komende jaarverslag zullen wij nader ingaan op de opzet en de resultaten van dit symposium, evenals op de voortgang van ons nieuwe beleidsessay.

4.7. *Pers in een multiculturele samenleving*

Op verzoek van het ministerie van OCenW volgt hier een apart onderdeel over de rol van het Bedrijfsfonds bij de totstandkoming van een open en geïntegreerde multiculturele samenleving. Gevraagd is ons hier te vermelden wat wij op dit gebied de afgelopen jaren hebben gedaan.

Het Bedrijfsfonds voor de Pers houdt zich al enige jaren bezig met de vraag wat de gevolgen voor de pers kunnen zijn van verschillende veranderingen in onze samenleving en op welke wijze de pers en een overheidsorgaan als het Bedrijfsfonds voor de Pers op die veranderingen zouden kunnen inspelen. Ons is gebleken dat die veranderingen velerlei zijn. Niet alleen schrijdt de techniek steeds verder voort waardoor mogelijkheden van mensen steeds verder vergroot worden, maar ook de behoeftes in de samenleving zelf lijken langzaam maar zeker te veranderen. De jongste generatie groeit niet meer op met alleen het woord als belangrijkste middel tot verrijking van de geest: de beeldcultuur lijkt inmiddels minstens zo belangrijk te zijn geworden. De pers speelt hier steeds meer op in, bijvoorbeeld door kleur in de krant te brengen en door in toenemende mate gebruik te maken van beeldende informatie (bijvoorbeeld infographics).

Wat dit alles betreft hebben wij als Bedrijfsfonds voor de Pers de afgelopen jaren ook niet stilgezeten. De elders in dit jaarverslag genoemde studies van een delegatie van ons bestuur van de ontwikkelingen op dat gebied in de Verenigde Staten en Japan, getuigen daar ondermeer van, evenals het op 15 maart 1995 door ons naar aanleiding van die reizen gehouden symposium over de veranderende samenleving in verband met de toekomstmogelijkheden voor pers en ondernemingen. De 'nieuwe' samenleving vereist van de pers nieuwe manieren te zoeken om die samenleving te kunnen blijven bedienen van informatie die voor onze democratie relevant is. Gezien het bovenstaande moge het duidelijk zijn dat wij het als onze taak zien aan deze veranderingen in de samenleving en derhalve ook in de pers nadrukkelijk aandacht te besteden. Zoals in paragraaf 4.6 reeds is vermeld ligt het in onze bedoeling om in de loop van 1995 een beleidsessay uit te

geven waarin onze visie omtrent de toekomst van de pers uiteengezet zal worden.

Het bredere kader van onze veranderende samenleving hierboven geschetst hebbend, kan als een belangrijk specifiek aspect daarvan gezien worden de steeds grotere verscheidenheid aan culturen die in Nederland vertegenwoordigd zijn. Voor het democratisch functioneren van onze samenleving is het van groot belang dat alle mensen in staat gesteld worden informatie te consumeren, maar ook om informatie te produceren. Toch is het wat dit produceren van informatie betreft geen taak voor ons als Bedrijfsfonds voor de Pers om ons daarmee initiërend bezig te houden. Het initiatief om bepaalde groepen in de Nederlandse samenleving van voor hun relevante informatie te voorzien, zal uit die groepen zelf voort moeten komen. Het Bedrijfsfonds komt op dit moment pas in zicht als een reeds bestaand blad het moeilijk krijgt. Wat betreft bladen voor allochtone bevolkingsgroepen heeft het fonds in het verleden een aantal malen kunnen bijspringen. Dat gebeurde door middel van steunverleningen aan het Turks-Nederlandse Weekblad Haber en aan de Weekkrant Suriname.

Zoals vermeld in paragraaf 4.4 over de werkingssfeer van ons fonds, is de Tweede Kamer eind 1993 akkoord gegaan met een voorstel van de voormalige minister van WVC, mevrouw D'Ancona, om de werkingssfeer van ons fonds te verruimen. Ook het Bedrijfsfonds zelf heeft zich meerdere malen voorstander getoond van een verruiming van de werkingssfeer. Deze verruiming houdt in dat in de toekomst ook nieuwe week- en maandbladen voor steun in aanmerking zouden kunnen komen, voorzover zij tenminste voldoen aan de overige criteria van de Mediawet. Naar de mening van de minister zou een verruiming van de werkingssfeer in bovengenoemde zin ook meer mogelijkheden tot subsidiëring van bladen voor allochtone bevolkingsgroepen kunnen creëren. In veel gevallen betreffen steunaanvragen van dergelijke bladen namelijk startende initiatieven.

Hoewel derhalve in feite reeds in 1993 is besloten de

Mediawet aan te passen om steunverlening aan startende week- en maandbladen mogelijk te maken, is tot op heden een dergelijke wetswijziging echter nog niet totstandgekomen.

Ook indien deze steunverleningsmogelijkheid voor nieuwe bladen eenmaal totstandgekomen zal zijn, zal het initiatief voor de totstandkoming van bladen voor allochtone bevolkingsgroepen echter blijven liggen bij die groepen zelf. Bovendien zullen alsdan zowel voor nieuwe als voor bestaande bladen de regels betreffende de werkingssfeer van het fonds, zoals deze onder andere zijn geformuleerd in de artikelen 129 en 130 van de Mediawet, onverkort van toepassing zijn en blijven, derhalve óók voor bladen die afkomstig zijn van danwel bedoeld zijn voor allochtone bevolkingsgroepen. Dit betekent dat een blad dat zich bij ons meldt voor steun, daarvoor niet in aanmerking kan komen indien aan een of meerdere van de in de wet gestelde eisen niet is voldaan. Hierbij zij overigens wel opgemerkt dat de taal waarin een periodiek is geschreven geen probleem hoeft te zijn. In de Memorie van Toelichting werd indertijd bij het vereiste dat het desbetreffende persorgaan moet zijn uitgegeven in Nederland en bestemd moet zijn voor het publiek in Nederland (artikel 129 lid 2 sub b Mediawet) namelijk opgemerkt dat dit artikel primair betrekking heeft op periodieken in de Nederlandse taal, maar dat het eventueel ook betrekking kan hebben op bladen in de taal van een minderheid.

Reeds geruime tijd beraden wij ons over de mogelijkheid om onderzoek te doen naar behoeftes van allochtonen voor wat betreft informatievoorziening en dan uiteraard vooral op het gebied van gedrukte media. Daarbij is gebleken dat dergelijk onderzoek bijzonder moeilijk zal zijn, gezien de diversiteit van de verschillende groepen in de samenleving. Wij blijven echter onverminderd zoeken naar mogelijkheden om relevant onderzoek op dit gebied te verrichten.

De conclusie is dat wij wellicht van meer betekenis kunnen zijn voor persorganen voor allochtone minderheden wanneer de werkingssfeer van ons fonds zal zijn verruimd. Verder kan

onderzoek ons in de toekomst wellicht meer inzicht geven in de informatievoorziening via de pers voor allochtone bevolkingsgroepen in Nederland.

B HOOFDSTUK 5

FINANCIËLE MIDDELEN

5.1.	Inleiding	65
5.2.	Jaarrekening	68
5.3.	Accountantsverklaring	79

- 5.1. INLEIDING Voordat in dit hoofdstuk de jaarrekening van ons fonds over 1994 wordt gepresenteerd, geven wij eerst een overzicht van de bronnen van de financiële middelen van ons fonds en de wijze waarop wij over deze middelen beschikken.

Herkomst financiële middelen · De financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn oorspronkelijk afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame. De eerste middelen verkregen wij in de vorm van dotaties in het kader van de etherreclame compensatie-uitkeringen die de pers ter beschikking werden gesteld in de periode 1967 tot en met 1973. Daarnaast ontvingen wij middelen uit de opbrengsten van een tijdelijke opslag van 5% op de tarieven van de etherreclame gedurende de jaren 1973 tot en met 1976.

In verband met de Compensatieregeling voor Dagbladen werden in de jaren 1983, 1985 en 1987 dotaties gedaan. In 1988 ontvingen wij eveneens een dotatie ten behoeve van de uitvoering van de in de vorige zin genoemde regeling, maar nu op grond van de op 1 januari van dat jaar in werking getreden Mediawet. Deze voor de Compensatieregeling ter beschikking gestelde middelen waren evenals voorheen afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame.

Naast deze dotaties uit het verleden hebben wij ook inkomsten uit rentebaten. Deze rentebaten worden voornamelijk ontvangen uit beleggingen en voor een klein deel uit kredieten, die wij in het kader van onze taken op het gebied van de individuele steunverlening kunnen verstrekken.

Financiële voeding sedert wijziging Mediawet in 1991 · Sedert een wetwijziging in 1991 bepaalt de Mediawet dat de voor cultuur verantwoordelijke bewindspersoon, thans de staatssecretaris van OCenw, jaarlijks zal vaststellen welk percentage van de inkomsten uit reclameboodschappen van de

Stichting Etherreclame en van de inkomsten van de commerciële omroepinstellingen die op grond van de wet toestemming hebben verkregen, jaarlijks wordt uitgekeerd ten behoeve van ons fonds. Dit percentage zal niet hoger dan 4% zijn.

In april 1991 liet de minister van WVC ons weten het percentage voor de jaren 1991 en 1992 op 0 te stellen. De minister stelde deze mededeling op de overweging dat ons fonds vooralsnog over voldoende financiële middelen beschikte om zijn taak naar behoren te kunnen uitvoeren. In juli 1992 liet WVC-minister D'Ancona ons weten voor 1993 het percentage op 0 te handhaven. In september 1994 bevestigde de staatssecretaris van OCenW het eerder gemelde voornemen dat het voedingspercentage ook voor 1994 op 0 zou worden gesteld. Inmiddels heeft de staatssecretaris ons laten weten ook voor 1995 het voornemen te hebben geen additionele financiële middelen aan ons fonds ter beschikking te stellen.

Zoals wij bij eerdere gelegenheden hierover reeds in de richting van de bewindsman opmerkten⁴⁴, hebben wij de overtuiging dat het ten uitvoer brengen van dit voornemen tot gevolg zal hebben dat de ruimte die het Bedrijfsfonds heeft om tegemoet te komen aan de problemen op het gebied van de pluriformiteit van de pers, te klein wordt. Het voornemen van de staatssecretaris voor onze financiële voeding in 1995 bevreemdt des te meer, nu de Tweede Kamer in november 1993 besloot in te stemmen met voorstellen van de toenmalige minister van WVC, enerzijds met betrekking tot een verruiming van de mogelijkheden van het Bedrijfsfonds om steun te bieden voor nieuwe initiatieven op het gebied van de pers, en anderzijds ten aanzien van een verlenging van de werking van de Compensatieregeling voor Dagbladen met een periode van vier jaar. De besluitvorming van de Kamer heeft echter nog altijd niet tot de daarvoor noodzakelijke aanpassing van wet- en regelgeving geleid. Voor ons blijft staan dat wij het, ondermeer gelet op de besluiten van het parlement, noodzakelijk achten dat het niveau van de eigen middelen van het fonds voor het uitvoeren van zijn taken op een permanent niveau wordt gehouden. Zoals wij al eerder als onze mening te kennen gaven zal dat permanente niveau in de orde van grootte van circa f 50 miljoen moeten zijn. Op grond van deze rede-

44. Zie ondermeer ons jaarverslag over 1992, paragraaf 4.4, en ons jaarverslag over 1993, paragraaf 5.1.

nering is naar onze mening voor 1995 een dotatie van ten minste f 25 miljoen nodig. Gelet op het eerdergenoemde besluit van de Tweede Kamer om de werking van de Compensatieregeling voor Dagbladen met vier jaar te verlengen, zullen ook in de komende jaren dotaties noodzakelijk blijken.

Financieel beheer · Als zelfstandig bestuursorgaan voert het Bedrijfsfonds zelfstandig het beheer over de financiële middelen, de uitgaven en de beleggingen, etc. Over de wijze waarop wij ons gedurende het verslagjaar van deze taak hebben gekweten, geven wij nadere gegevens in de hiernavolgende balans, de staat van baten en lasten en de toelichting op beide. Ter vergelijking zijn de cijfers over 1993 bijgevoegd.

Op grond van artikel 126 van de Mediawet behoeven onze jaarlijkse begroting en onze jaarrekening goedkeuring van de staatssecretaris van OCenW. Voor onze begroting voor 1995 hebben wij deze goedkeuring ontvangen. De jaarrekening over 1994 is inmiddels ter goedkeuring aan de staatssecretaris voorgelegd.

Nationale Investeringsbank (NIB) · De NIB fungeert reeds lang als intermediair bij de financiële steunverlening uit het fonds bij kredietverstrekking aan afzonderlijke persorganen. De bank stelt in overleg met ons kredietoffertes op, waarin de vorm en de voorwaarden van de financiële steunverlening zijn vastgelegd. De hieruit voortvloeiende kredietovereenkomst wordt dan ook tussen het desbetreffende persorgaan en de NIB namens ons afgesloten. De bank beheert voor ons de verstrekte kredieten, administreert de ontvangsten van aflossingen en rentebedragen, controleert als eerste of kredietvoorwaarden worden nageleefd en signaleert een eventueel in gebreke blijven van kredietnemers in dit opzicht. Met betrekking tot deze zaken voeren wij regelmatig overleg met de NIB.

Tevens stelt de bank in bepaalde gevallen en op ons verzoek een financieel-economisch onderzoek in bij persorganen die bij ons een aanvraag om financiële steun hebben ingediend. Voor een dergelijk onderzoek kunnen wij ons echter ook tot andere deskundigen wenden.

JAARREKENING**BALANS** (in guldens)

31 12 1994	31 12 1993	ACTIVA
P.M.	P.M.	
		Inrichting en inventaris
		Belegde middelen
40.000.000	40.000.000	Leningen u/g
		Vorderingen
3.190.781	3.390.781	Uitstaande kredieten
2.646.601	2.652.416	Te vorderen interest
46.165	82.078	Vooruitbetaalde en te ontvangen bedragen
<u>5.883.547</u>	<u>6.125.275</u>	
286.492	1.383.982	Liquide middelen
<u>46.170.039</u>	<u>47.509.257</u>	

31 12 1994	31 12 1993	PASSIVA
29.142.089	29.463.381	Vermogen
-3.308.896	-321.292	Vermogen begin boekjaar
<u>25.833.193</u>	<u>29.142.089</u>	Nadelig saldo boekjaar
3.190.781	1.695.000	Voorzieningen
15.000.000	15.000.000	Voorziening kredietverlening
<u>18.190.781</u>	<u>16.695.000</u>	Voorziening uitvoering Compensatie- regeling voor Dagbladen
731.666	—	Kortlopende schulden
1.414.399	1.672.168	Bankkrediet
<u>2.146.065</u>	<u>1.672.168</u>	Overige schulden en overlopende passiva
<u>46.170.039</u>	<u>47.509.257</u>	

STAAT VAN BATEN EN LASTEN (in guldens)

1994	1993	BATEN
2.650.000	2.650.000	Interestbaten minus -lasten
98.195	221.814	Leningen u/g
5.406	2.390	Deposito's
-2.929	4.638	Uitstaande kredieten
		Overige
2.750.672	2.878.842	
		LASTEN
		Steunverlening persorganen
		<i>Compensatieregeling voor Dagbladen</i>
	43.836	Onderzoek ten behoeve van
		Compensatieregeling voor Dagbladen
		<i>Individuele steunverlening</i>
		Subsidies
		– Financiële steun t.b.v. persorganen
		– Financiële steun t.b.v. onderzoek
		in opdracht van derden
2.911.500	1.108.301	Vorbereidings- en uitvoeringskosten
547.603	933.599	Voorziening kredietverlening
3.459.103	2.041.900	
141.920	132.281	
1.495.781	100.000	
5.096.804	2.274.181	
160.164	99.453	Onderzoekskosten
		Apparaatskosten
129.906	126.495	Bestuurskosten
370.038	390.246	Personeelskosten
216.248	181.072	Bureaunkosten
86.408	84.851	Algemene kosten
802.600	782.664	
-3.308.896	-321.292	Nadelig saldo

TOELICHTING BIJ DE JAARREKENING 1994

Algemeen

Het Bedrijfsfonds voor de Pers is ingesteld op grond van artikel 123 van de Mediawet welke is ingegaan op 1 januari 1988. Het Fonds heeft rechtspersoonlijkheid.

Doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers is het bevorderen van de pluriformiteit van de pers voorzover die van belang is voor de informatie en opinievorming. Taken van het Bedrijfsfonds zijn onder andere het verlenen van financiële steun ten behoeve van persorganen, het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers en het desgevraagd of uit eigen beweging ter zake adviseren van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC). Als gevolg van de totstandkoming van het huidige kabinet is de verantwoordelijkheid voor het cultuur- en mediabeleid verschoven van de minister van WVC naar de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW).

De financiële steunverlening kan volgens de Mediawet en het Mediabeluit als volgt plaatsvinden:

- als steun aan afzonderlijke persorganen in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten ten behoeve van een project gericht op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode;
- als steun aan afzonderlijke persorganen in de vorm van een uitkering ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan indien het project niet op doeltreffende wijze kan worden uitgevoerd met behulp van een krediet of kredietfaciliteit;
- als steun in de vorm van een uitkering ten behoeve van dagbladen, waarvan de

exploitatie in het jaar waarover steun wordt verleend verlieslijdend is geweest als gevolg van hun oplage en verspreidingspositie, de zogenaamde Compensatieregeling voor Dagbladen;

- als steun in de vorm van een uitkering voor gezamenlijke projecten van persorganen, gericht op structurele verbetering van de exploitatiepositie van die persorganen binnen een redelijke termijn;
- als steun in de vorm van een uitkering ten behoeve van organisatieonderzoek gericht op de structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan;
- als steun in de vorm van een uitkering voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel.

Sedert het inwerking treden van de Mediawet op 1 januari 1988 bepaalde de minister van WVC jaarlijks of bedragen aan het Bedrijfsfonds voor de Pers ter beschikking werden gesteld ten behoeve van de financiële steunverlening door het Fonds. Eind 1991 is de Mediawet op een aantal punten gewijzigd in het kader van de Wet Landelijke Commerciële Omroep. Een aanpassing van de wijze van financiële voeding van het Bedrijfsfonds maakte deel uit van deze wetswijziging.

Bepaald is dat de minister van WVC, thans staatssecretaris van OCenW, jaarlijks zal vaststellen welk percentage van de inkomsten van de Stichting Etherreclame en van de inkomsten van commerciële omroepinstellingen, die op grond van de wet toestemming hebben gekregen als bedoeld in artikel 71b van de Mediawet, wordt uitgekeerd ten behoeve van het Fonds. De wet bepaalt verder dat dit percentage niet hoger zal zijn dan 4%.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft de voormalige minister van WVC bij verschillende gelegenheden ervan in kennis

gesteld, dat naar zijn opvatting een jaarlijkse bijdrage van circa f 20 miljoen voor de uitvoering van de aan het Fonds bij wet opgedragen taken noodzakelijk wordt geacht. Voorts werd aangegeven, dat voor het optimaal functioneren van het Bedrijfsfonds om meerdere redenen een eigen-middeleniveau van circa f 50 miljoen wenselijk is.

Vanaf het jaar 1989 tot en met het jaar 1994 zijn voor het Bedrijfsfonds evenwel geen financiële middelen beschikbaar gekomen uit hoofde van de daartoe in de Mediawet getroffen regelingen, omdat naar het oordeel van de minister de financiële middelen, waarover het Fonds reeds beschikte, voldoende waren te achten voor de uitoefening van de functie van het Bedrijfsfonds in deze jaren. Inmiddels heeft de staatssecretaris van OCenW het bestuur van het Fonds laten weten het voornemen te hebben ook voor 1995 het voedingspercentage op nul te stellen.

Eind november 1993 discussieerde de toenmalige WVC-minister D'Ancona naar aanleiding van haar notitie van 23 december 1992 met de Vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur van de Tweede Kamer over het persbeleid van de regering. In deze discussie kwam vast te staan dat de Kamer het pleidooi van de minister voor de tijdelijkheid van de Compensatieregeling ondersteunde. Reagerend op een verzoek van de Kamer sprak de minister de bereidheid uit na te gaan of er ten aanzien van die principiële tijdelijkheid een hardheidsbepaling zou kunnen worden ingevoerd.

De Kamer stemde verder in met de voorstellen van de minister om de Compensatieregeling voor Dagbladen, waarvan de werking in een eerdere fase in afwachting van politieke besluitvorming was opgeschort, met een periode van vier jaar te verlengen. Per brief

heeft de minister het Bedrijfsfonds laten weten voornemens te zijn zo spoedig mogelijk een algemene maatregel van bestuur te ontwerpen, die een ononderbroken uitvoering van de Compensatieregeling gedurende vier achtereenvolgende jaren mogelijk maakt, waarbij ondermeer toelatingscriteria van jaar tot jaar door het Bedrijfsfonds kunnen worden vastgesteld.

De Kamer besloot verder dat na de periode van vier jaar de werking van de steunmaatregelen van het Bedrijfsfonds zal worden geëvalueerd. Thans vinden bij het ministerie van OCenW de ambtelijke voorbereidingen plaats voor de wijzigingen van de Mediawet en het Mediabesluit die voor een uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen overeenkomstig de besluitvorming in de Tweede Kamer noodzakelijk zijn.

In de eerder genoemde notitie van 23 december 1992 heeft de toenmalige WVC-minister voorstellen gedaan ten aanzien van een verruiming van de mogelijkheden van het Fonds op het gebied van steun aan nieuwe initiatieven. In deze brief zei de minister voorts voorstander te zijn van een verdere overdracht van bepaalde bevoegdheden aan het Bedrijfsfonds. Beide voorstellen zouden moeten leiden tot wijziging van de Mediawet. In de bespreking van eind november 1993 besloot de Tweede Kamer in te gaan op de voorstellen van de minister. De staatssecretaris van OCenW heeft het Fonds laten weten dat een voorstel tot wijziging op de genoemde punten van de Mediawet in 1995 ter advisering zal worden voorgelegd aan de Raad van State.

Op grond van de hiervoor toegelichte politieke besluitvorming is de in het verleden gevormde Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen ongewijzigd gehandhaafd.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De activa en passiva zijn opgenomen voor de nominale waarde tenzij anders is vermeld. Ten laste van de Staat van Baten en Lasten worden voorzieningen gevormd voor te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Voor de ten laste van het boekjaar gebrachte uitkeringen wordt een overeenkomstig bedrag onttrokken aan de voorziening.

Uitkeringen aan persorganen uit hoofde van de steunverlening, die niet het karakter hebben van een kredietverlening, worden als last verantwoord in het verslagjaar waarin door het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers een besluit tot uitkering is genomen.

Op grond van de Mediawet kan individuele financiële steunverlening in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten aan persorganen onder andere plaatsvinden, indien de continuïteit van een persorgaan in gevaar is en de noodzakelijke steun niet op andere wijze kan

worden verkregen. Gezien de omvang van de kredietverlening en gelet op de inherente risico's die voor het Bedrijfsfonds voor de Pers uit de wettelijke taak voortvloeien wordt een voorziening noodzakelijk geacht. De voorziening kredietverlening bedraagt ultimo 1994 100% (1993: 50%) van het op de jaarultimo uitstaande kredietbedrag. De mutaties in deze voorziening worden in de Staat van Baten en Lasten verantwoord onder het hoofd 'Voorziening kredietverlening'.

Bij de kredietverlening aan persorganen is in het algemeen overeengekomen dat er in principe rente over het verstrekte krediet moet worden voldaan. In sommige gevallen wordt gelijktijdig bepaald dat indien overigens aan de voorwaarden van het krediet wordt voldaan, de rente geheel of gedeeltelijk zal worden kwijtgescholden. Om deze reden worden rentebaten uit dezen hoofde eerst na ontvangst in de jaarrekening verwerkt.

De overige lasten en baten worden verantwoord in het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Balans

Inrichting en inventaris

Aanschaffingen worden in het jaar van aanschaf volledig afgeschreven. In 1994 is in verband hiermee f 55.073 (1993: f 6.104) als kosten verantwoord onder bureaunkosten.

31 12 1994 31 12 1993

Belegde middelen

Lening u/g

Dit betreft de volgende verstrekte onderhandse geldlening: 6,625% Staat der Nederlanden, looptijd 02 01 1989 tot 02 01 2002

Het aan de Staat der Nederlanden geleende bedrag bestaat uit vier leningen van f 10.000.000 elk. Tot zekerheid van een in 1994 aan het Fonds toegekende kredietfaciliteit is een lening van f 10.000.000 verpand. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting onder het hoofd Kortlopende schulden.

40.000.000 40.000.000

Vorderingen

Uitstaande kredieten

1994 1993

3.390.781 3.189.289
— 185.000
200.000 —
— 16.492
3.190.781 3.390.781

Stand 1 januari
Bij: verstrekte nieuwe kredieten
Af: ontvangen aflossingen
Bij: correctie voorgaand jaar
Stand 31 december

31 12 1994 31 12 1993

Te vorderen interest

2.642.740 2.642.740
3.672 3.752
189 5.924
2.646.601 2.652.416

Leningen u/g
Deposito's
Overige

31 12 1994 31 12 1993

Liquide middelen

286.492 1.383.982

Het saldo van de liquide middelen per 31 december 1994 bestaat uit de op de bankrekeningen beschikbare middelen. In het saldo per 31 december 1993 waren kortlopende deposito's ten bedrage van f 1.380.000 begrepen.

1994	1993
1.695.000	1.595.000
1.495.781	100.000
3.190.781	1.695.000

Voorzieningen

Voorziening kredietverlening

Stand 1 januari

Bij: toevoeging ten laste van het resultaat

Stand 31 december

Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen

Betreft de voorzieningen voor de te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Gedurende het boekjaar worden, indien nodig, de voor de uitvoering van de regelingen begrote bedragen ten laste van de staat van baten en lasten gedoteerd aan de voorziening. Onttrekkingen aan de voorziening vinden plaats bij door het bestuur van het Bedrijfsfonds genomen besluiten tot uitkering aan dagbladen.

Het saldo ultimo 1994 bedraagt ongewijzigd f 15 miljoen.

31 12 1994	31 12 1993
731.666	—
731.666	—

Kortlopende schulden

Bankkrediet

De specificatie luidt als volgt: F. van Lanschot Bankiers NV

Door F. van Lanschot Bankiers NV is in 1994 een krediet-faciliteit in rekeningcourant verleend groot f 7.000.000. Tot zekerheid hiervoor is verpand een onderhandse geldlening u/g Staat der Nederlanden groot f 10.000.000, looptijd 02 01 1989 tot 02 01 2002.

Overige schulden en overlopende passiva

871.953	1.276.224	Uitkeringen uit hoofde van individuele steunverlening
		Vorbereidings- en uitvoeringskosten
200.000	200.000	Compensatieregeling voor Dagbladen
		Vorbereidings- en uitvoeringskosten
25.000	30.999	inzake individuele steunverlening
—	19.051	Salarissen en sociale lasten
177.539	55.432	Onderzoekskosten
139.907	90.462	Overige
1.414.399	1.672.168	

Steunverlening persorganen

Compensatieregeling voor Dagbladen

De Compensatieregeling voor Dagbladen is in 1983 voor een periode van vijf jaren in werking getreden. Besloten is de regeling betrekking te laten hebben op de jaren 1981, 1982, 1983, 1985 en 1986. Daarna besloot de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur de regeling ook toe te passen over 1989. Het totaal van de uitkeringen voor elk van de genoemde jaren is daarbij vastgesteld op circa f 15.000.000. Overigens wordt verwezen naar de toelichting opgenomen onder het hoofd 'Algemeen'.

De specificatie per jaar van de uit deze hoofde aan persorganen gedane uitkeringen over de jaren tot en met 1994 is als volgt:

15.000.000	1981
15.000.000	1982
14.211.765	1983
15.785.250	1985
15.000.000	1986
15.000.000	1989
89.997.015	

1994

1993

Onderzoek t.b.v. Compensatieregeling voor Dagbladen:
Economisch Instituut Tilburg, project 'De Compensatieregeling voor Dagbladen in Perspectief'

-	43.836
-	43.836

Individuele steunverlening

Subsidies

	Financiële steun ten behoeve van persorganen:
	– Provinciale Persvereniging voor Friesland ten
1.445.000	behoefte van een eenmalige reorganisatie van
	de exploitatie van het Friesch Dagblad
	– Wegener NV t.b.v. de exploitatie van het
1.000.000	jongerenweekblad Primeur
	– Stichting Gezamenlijke Missiepublicaties t.b.v.
350.000	de exploitatie van het maandblad BijEEN
	– Barneveldse Drukkerij t.b.v. een eenmalige
118.500	reorganisatie van het Drontens Nieuwsblad
	– Bijeen Derde Wereld Informatiehuis t.b.v.
-2.000	organisatieonderzoek BijEEN
<u>2.911.500</u>	
	Financiële steun ten behoeve van onderzoek
	in opdracht van derden:
	– Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit
	(Cebuco) t.b.v. een aantal activiteiten die erop
300.000	gericht zijn de positie van de dagbladen op de
	advertentiemarkt te verbeteren
	– Vereniging De Nederlandse Dagbladpers t.b.v.
202.500	de collectieve campagne 'De Dagbladbezorger'
	– Nederlands Genootschap voor Hoofdredacteuren
	t.b.v. een onderzoek naar de relatie tussen de
58.444	journalist en de lezer
	– Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit
	(Cebuco) t.b.v. onderzoek harmonisatie en
-13.341	standaardisatie van advertenties in de dagbladpers
<u>547.603</u>	
<u>3.459.103</u>	

1994	1993	
		Vorbereidings- en uitvoeringskosten
22.755	57.341	Onderzoekskosten individuele steunverlening
119.165	74.940	Beheerskosten uitstaande kredieten
141.920	132.281	
		Voorziening kredietverlening: Verwezen wordt naar de toelichting onder het hoofd 'Voorziening kredietverlening' op bladzijde 75.

1994	1993	Onderzoekskosten
		Longitudinale studie naar de bedrijfstak van de pers
117.500	–	Beleidsessay USA
30.914	43.004	Bijeenkomst ISK-onderzoek regionale dagbladen in de randstad
11.750	–	Project 'Media in stad en streek'
–	35.817	Diverse onderzoekskosten
–	20.632	
160.164	99.453	

Accountantsverklaring

Wij hebben de jaarrekening 1994 van het Bedrijfsfonds voor de Pers te Den Haag gecontroleerd. Dit onderzoek is verricht in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlegrondslagen.

Op grond van dit onderzoek zijn wij van oordeel dat deze jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen van het Fonds op 31 december 1994 en van het resultaat over 1994.

Den Haag, 12 juni 1995

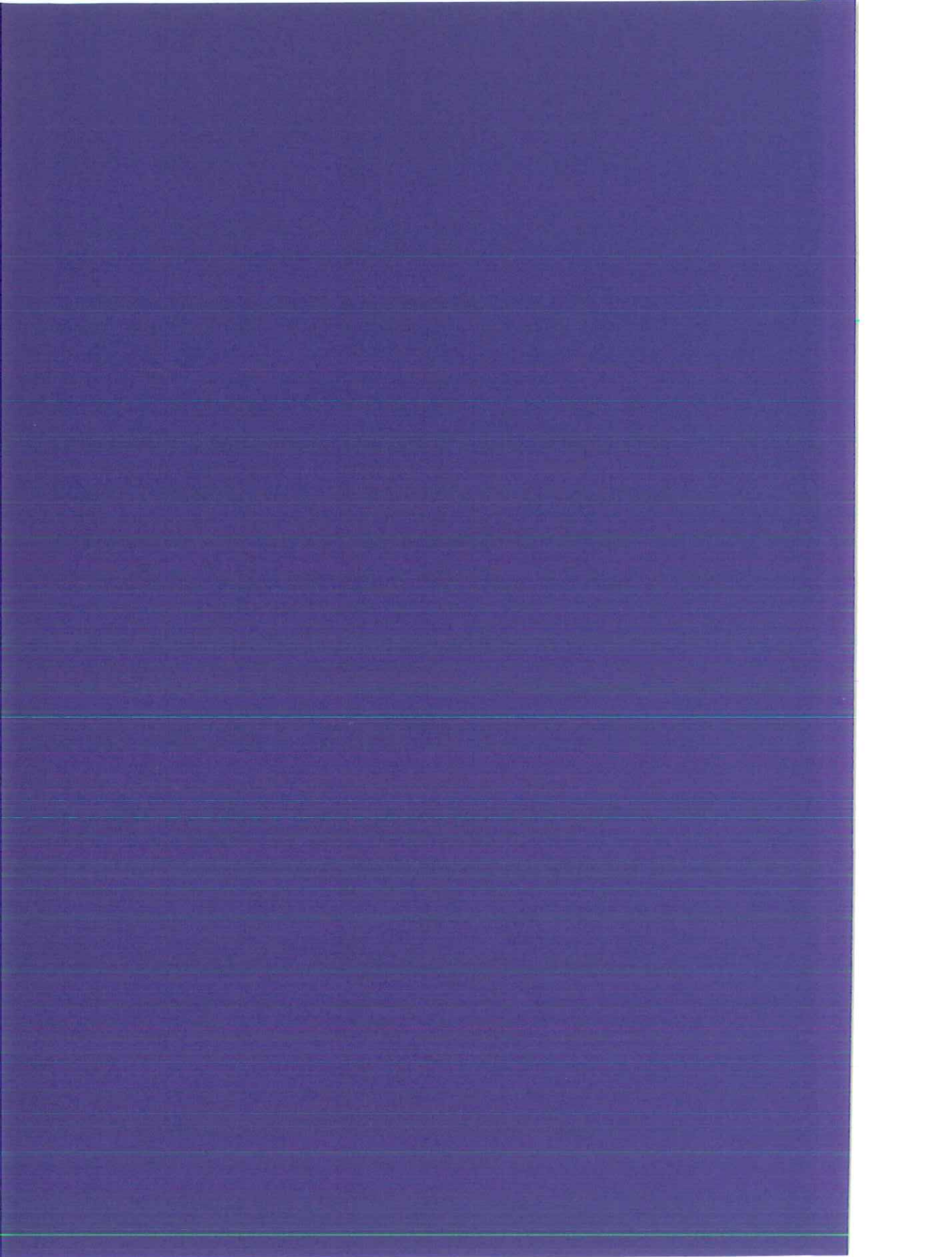
KPMG Accountants N.V.

C APPENDIX

I	Ontwikkelingen in de pers 83
II	Overzicht van steunverlening door het Bedrijfsfonds voor de Pers door de jaren heen 93
III	Publikaties van het Bedrijfsfonds voor de Pers 99

C APPENDIX I

ONTWIKKELINGEN IN DE PERS

INLEIDING Reeds een aantal jaren nemen wij bij onze publikatie van het jaarverslag van het Bedrijfsfonds een overzicht op met gegevens over ontwikkelingen in de pers. Aan het slot van dit jaarverslag wordt voortgegaan op deze inmiddels vijf jaar gevolgde weg. De tabellen in deze appendix bij het jaarverslag over 1994 hebben, evenals het voorgaande jaar, slechts betrekking op de dagbladsector, de sector waarover de meeste gegevens voorhanden zijn.

De cijfers in de tabellen zijn geactualiseerd en geven aan welke ontwikkelingen in 1994 hebben plaatsgevonden. De cijfers over een aantal voorafgaande jaren zijn opgenomen om de ontwikkelingen over een langere periode in beeld te brengen.

De cijfers geven een overzicht over de afgelopen jaren van aantallen en oplagen van dagbladen, van aantallen dagbladondernemingen, van marktaandelen van alle dagbladondernemingen, uitgedrukt als percentage van de totale oplage van alle dagbladen en tenslotte van de redactionele en aanbiedersconcentratie. In de toelichtingen van de tabellen worden enkele tendensen gesignaleerd om het lezen van de tabellen te vergemakkelijken.

In 1991 verstrekten ons bestuur de Stichting Het Persinstituut de opdracht om te komen tot de ontwikkeling van software voor een computergestuurd informatiesysteem. Dit systeem is begin 1995 operationeel geworden.

Wellicht zal het in de toekomst ook moge-

lijk worden dit overzicht uit te breiden met andere gegevens over de dagbladsector en met gegevens over andere media dan de dagbladen. Het ligt in ieder geval in de bedoeling dit deel te laten uitgroeien tot een uitgebreid overzicht van gegevens over de ontwikkelingen in de pers.

Tabel 1 In tabel 1 zijn het aantal dagbladen met een zelfstandige hoofdredactie en de oplagen van alle dagbladen weergegeven, waarbij een onderscheid is gemaakt naar de oriëntatie van de bladen, te weten: specialistisch, regionaal en landelijk.

Voor de berekening van de oplagecijfers is grotendeels gebruikgemaakt van gegevens van het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco). Daarnaast is materiaal gebruikt van De Journalist van 16 december 1994.

De cijfers betreffende het aantal bladen met een zelfstandige hoofdredactie hebben betrekking op het einde van het kalenderjaar.

Het Cebuco-oplagecijfer voor 1994 (waarvan gebruik is gemaakt voor de oplagecijfers van alle dagbladen) is de som van het gemiddeld aantal abonnees van alle dagbladen in de maand september 1994 en de gemiddelde losse verkoop in de periode 1 juli 1993 tot en met 30 juni 1994. Voor de andere jaren is de berekeningsmethode analoog.

In de cijfers van de oplagen is één klein verschil te bespeuren in vergelijking met de in ons jaarverslag over 1992 gepubliceerde cijfers. Dit verschil betreft de oplage van regionale bladen in 1992. Dit kleine verschil

TABEL 1 DAGBLADEN: AANTALLEN EN OPLAGEN

Aantal zelfstandige hoofddredacties	1994	1993	1992	1991	1990
specialistisch	4	4	4	4	4
regionaal	28	31	32	34	35
landelijk	8	8	8	8	8
Totaal	40	43	44	46	47
Betaalde oplagen					
specialistisch	97.331	96.194	95.178	93.760	91.403
regionaal	2.593.681	2.595.096	2.606.093	2.615.821	2.615.669
landelijk	2.101.908	2.078.474	2.033.017	2.023.860	2.011.705
Totaal	4.792.920	4.769.764	4.734.288	4.733.441	4.718.777
index totaal	101.57	101.08	100.33	100.31	100.00

is te wijten aan eerder foutief ingevoerde oplagecijfers. In dit jaarverslag worden de juiste cijfers weergegeven.

Toelichting In 1991 worden het Rotterdams Nieuwsblad en Het Vrije Volk samengevoegd tot het Rotterdams Dagblad; het aantal regionale bladen daalt hierdoor van 35 naar 34.

Het aantal regionale titels neemt in 1992 af met twee, van 34 naar 32. In Noord-Holland worden de Typhoon en De Zaanlander samengevoegd tot het Dagblad Zaanstreek, een kopblad van de Alkmaarsche Courant.

Daarnaast vindt er binnen het Wegener Concern een groot aantal verschuivingen plaats. In Groningen zijn de Winschoter Courant en Dagblad de Noord-Ooster opgegaan in het Gronings Dagblad, in Drente is de Drentse Courant ontstaan uit samenvoeging van de Emmer Courant en de Drentse en Asser Courant. In Gelderland zijn De Vallei en de Edese Courant (beide voormalige kopbladen) samengevoegd tot het Gelders Dagblad. Verder zijn de Tielse Courant (voorheen kop-

blad van de Nieuwe Apeldoornse Courant) en het Dagblad Rivierenland (voorheen een nieuwsblad) als kopbladen aan het Utrechts Nieuwsblad toegevoegd. Het netto-resultaat van deze 'ruilverkaveling' is een vermindering van het aantal zelfstandige hoofddredacties met één.

In 1993 vermindert het aantal zelfstandige regionale hoofddredacties met één. Deze afname wordt veroorzaakt doordat Het Binnenhof ophoudt te bestaan als zelfstandige krant en wordt geïntegreerd in de Haagsche Courant. Het aantal zelfstandige landelijke en specialistische dagbladen blijft in 1993 gelijk.

In 1994 gebeurt er veel in de dagbladwereld. Ook dit jaar is er weer een afname van het aantal zelfstandige regionale dagbladen, en wel met drie.

Het Nieuwsblad uit Tilburg gaat in het verslagjaar op in het Brabants Dagblad. De titel verdwijnt en zorgt daardoor voor een afname van het aantal zelfstandige regionale dagbladen met één. Bij Wegener vindt in 1994 een totale reorganisatie plaats van een aantal dagbladen. Dit betreft de Apeldoornse

Courant, de Arnhemse Courant en het Deventer Dagblad, alsmede vele al eerder in dit gebied tot kopblad geworden titels. Resultaat van de reorganisatie is dat er vier titels zijn overgebleven: Deventer Dagblad/Gelders Dagblad, Apeldoornse Courant/Gelders Dagblad, Arnhemse Courant/Gelders Dagblad en het Gelders Dagblad (overige edities). Deze titels hebben alle dezelfde hoofdredacteur. De reorganisatie zorgt er derhalve voor dat er van de drie in 1993 nog bestaande zelfstandige hoofdredacties, in 1994 nog één overblijft. Een afname van twee zelfstandige regionale redacties is derhalve het gevolg van deze reorganisatie.

Het aantal zelfstandige regionale hoofdredacties neemt zodoende in totaal af met drie. Er blijven nog 28 zelfstandige regionale hoofdredacties over en nog 40 zelfstandige hoofdredacties in het totaal.

Voor 1995 is bij het schrijven van dit jaarverslag alweer het vooruitzicht op een afname van het aantal zelfstandige hoofdredacties: het Dagblad voor Noord-Limburg en De Limburger hebben aangekondigd samen te zullen gaan. Verder is reeds in 1994 besloten dat de Twentsche Courant en Dagblad Tubantia geleidelijk aan samen zullen gaan.

Deze wijzigingen zijn nog niet in het bovenstaande overzicht opgenomen, aangezien deze naar verwachting pas in 1995 of begin 1996 een feit zullen worden.

In het verslagjaar zijn verder een aantal bladen tot andere concerns gaan behoren door fusies tussen uitgevers. Zo zijn de Haagsche Courant en de Goudsche Courant onderdeel geworden van Wegener en is het Rotterdams Dagblad in eigendom gekomen van NDU. De Drentse Courant en het Groninger Dagblad, die van Wegener waren, zijn in 1994 overgegaan naar de Noordelijke Dagbladen Combinatie en vormen daar tezamen met het Nieuwsblad van het Noorden de afzetcombinatie 'De Drents Groninger Dagbladen'.

Aangezien deze laatste wijzigingen slechts verschuivingen betekenen, heeft dit geen gevolgen voor het aantal zelfstandige hoofdredacties van tabel 1.

Tabel 2 In tabel 2 is het aantal zelfstandige dagbladondernemingen over de laatste vijf jaar weergegeven. De cijfers geven de stand van zaken weer aan het einde van de desbetreffende jaren. De cijfers van de alleen specialistische ondernemingen komen niet helemaal overeen met de cijfers in tabel 2 van

TABEL 2 DAGBLADONDERNEMINGEN: AANTALLEN

Aantal zelfstandige ondernemingen	1994	1993	1992	1991	1990
alleen specialistisch	4	4	4	4	3
alleen regionaal	7	9	10	12	12
alleen landelijk	3	3	3	3	3
overig (combinaties)	2	2	2	2	2
Totaal	16	18	19	21	20

ons jaarverslag over 1992. Dit komt doordat in 1992 en de jaren daarvoor de Staatscourant nog niet was meegenomen in de tabellen 2 en 3. Dat is in ons jaarverslag van vorig jaar voor het eerst wel gebeurd.

Toelichting In 1991 gaat het Agrarisch Dagblad over van Kluwer naar Misset. Hierdoor neemt het aantal alleen specialistische ondernemingen in dit jaar toe met één.

In 1992 daalt het totale aantal ondernemingen van 21 naar 19. De afname is toe te schrijven aan twee fusies tussen regionale ondernemingen. Wegener Tijl ODC ontstaat uit de fusie tussen Wegener Tijl en ODC en uit de fusie tussen Damiat en de Verenigde Noordhollandse Dagbladen ontstaat de Hollandse Dagblad Combinatie.

In 1993 neemt het aantal alleen regionale ondernemingen af met één. Dit heeft te maken met de fusie tussen De Telegraaf Holding en de Hollandse Dagblad Combinatie, waarbij een regionale onderneming derhalve wordt opgenomen in een combinatieonderneming. Aangezien de Telegraaf Holding al een combinatieonderneming was, neemt het aantal combinatieondernemingen in 1993 niet toe.

In 1994 neemt het aantal alleen regionale ondernemingen nog verder af, en wel met twee. De eerste afname wordt veroorzaakt door de fusie tussen Wegener Tijl ODC en Sijthoff Pers. Beide ondernemingen waren voor de fusie alleen regionale ondernemingen. De tweede afname bij de alleen regionale ondernemingen is een direct gevolg van de eerste: Rotterdams Dagblad CV wordt in 1994 een onderdeel van NDU. NDU was en blijft ook na deze overname een combinatieonderneming. Door het opgaan van Rotterdams Dagblad CV in NDU en van Sijthoff Pers in Wegener neemt het aantal alleen regionale zelfstandige

ondernemingen derhalve met twee af.

De hele periode van vijf jaar overziende, is de conclusie dat er in die tijd vijf zelfstandige regionale ondernemingen zijn verdwenen. Dat het totale aantal zelfstandige ondernemingen met maar vier is gedaald, is te danken aan het ontstaan van het specialistische Agrarisch Dagblad in 1991.

Tabel 3 In tabel 3 gaven wij in voorgaande jaren de ontwikkelingen weer van de marktaandelen van de grootste tien dagbladondernemingen. Dit jaar is ervoor gekozen de ontwikkeling van de marktaandelen van alle ondernemingen weer te geven over een periode van vijf jaar, aangezien het aantal overgebleven zelfstandige ondernemingen niet meer zo heel groot is. De rangorde is gebaseerd op de grootte van het marktaandeel dat de ondernemingen in 1994 hadden. De gegevens hebben steeds betrekking op de situatie aan het eind van het desbetreffende kalenderjaar. Als percenteerbasis is de totale oplage binnen de dagbladsector genomen, i.e. inclusief specialistische bladen en niet bij de NDP aangesloten dagbladen. De opgegeven percentages over 1989 en 1990 verschillen licht van de tabel die wij in ons jaarverslag over 1992 publiceerden. Dit heeft te maken met het feit dat in eerdere tabellen bij de percenteerbasis over die jaren nog geen rekening was gehouden met de Staatscourant, aangezien deze krant niet in de cijfers was opgenomen. In de tabel in ons jaarverslag over 1993 is dit reeds gecorrigeerd voor de desbetreffende jaren.

Toelichting In 1994 is de rangorde van de lijst van ondernemingen niet veranderd ten opzichte van 1993. Het marktaandeel van de NDU is wel toegenomen doordat het Rotterdams Dagblad binnen deze onderne-

TABEL 3

DAGBLADONDERNEMINGEN: MARKTAANDELEN

(RANGORDE GEBASEERD OP 1994)

Uitgedrukt als percentage van de totale oplage van alle dagbladen

	1994	1993	1992	1991	1990
Holdingmij De Telegraaf	24,00	23,93	18,30	18,22	18,27
Hollandse Dagblad Combinatie	—	—	5,51	—	—
Verenigde NH Dagbladen	—	—	—	2,74	2,74
Damiate Holding BV	—	—	—	2,92	3,02
Nederlandse Dagbladunie	19,45	16,87	16,52	16,50	16,43
Rotterdams Dagblad CV (ACR)	—	2,46	2,45	2,45	—
VNU-Dagbladengroep	16,28	16,28	16,29	16,27	16,25
Wegener Tijl ODC	14,56	12,62	12,78	—	—
Wegener Tijl	—	—	—	6,94	6,99
Oostelijke Dagbl. Combinatie	—	—	—	5,79	5,77
Sijthoff Pers	—	3,55	4,00	4,19	4,30
Perscombinatie	12,15	12,10	11,98	11,90	11,78
Noordelijke Dagbl. Combinatie	6,68	5,32	5,32	5,30	5,30
Prov. Zeeuwse Courant NV	1,30	1,31	1,33	1,32	1,31
Reformatorisch Dagblad	1,16	1,16	1,13	1,12	1,11
De Gooi- en Eemlander	1,10	1,11	1,12	1,14	1,14
H. Sijthoff's Financiële Dagbl. BV	0,87	0,84	0,83	0,80	0,82
Nederlandse Dagbl. Stichting	0,60	0,58	0,56	0,54	0,54
Uitg. Agrarisch Dagblad (d.i. Misset)	0,54	0,54	0,54	0,53	0,51
Prov. Persveren. voor Friesland	0,46	0,47	0,47	0,48	0,49
Uitg. Cobouw (d.i. Ten Hagen, Kluwer)	0,33	0,33	0,34	0,35	0,35
Staatsdrukkerij en uitgeverij	0,30	0,31	0,30	0,30	0,26
Barnev. Drukkerij en Uitg. (BDU)	0,22	0,22	0,22	0,22	0,23

ming is gekomen. Ook het aandeel van Wegener is iets toegenomen in 1994 ten opzichte van 1993 door de overname van Sijthoff Pers. Deze toename werd bereikt ondanks een verlies van abonnees als gevolg van de reorganisaties van dagbladen en ondanks het feit dat de Drentse Courant en het Groninger Dagblad over werden gedaan aan de Noordelijke Dagbladen Combinatie. Deze overname van de Noordelijke Dagbladen Combinatie zorgde ervoor dat deze laatste zijn marktaandeel iets zag stijgen ten opzichte van 1993. Voor het overige veranderde er in 1994 niet veel aan de marktaandelen van de verschillende ondernemingen. Het gezamenlijke marktaandeel van de zes grootste ondernemingen bedroeg in 1993 87,12%.

Door de overnames in 1994 is het marktaandeel van de zes grootste ondernemingen opgelopen tot 93,12%.

Tabel 4 In tabel 4 worden, na een onderbreking van een jaar, ook weer de aanbiedersconcentratie en de redactionele concentratie in Number Equivalents weergegeven. In eerdere jaarverslagen publiceerden wij de cijfers vanaf 1980. Die cijfers weken echter af van de bovenstaande cijfers, zoals hierna wordt toegelicht. Vandaar dat wij ons in deze tabel niet beperkt hebben tot het publiceren van de cijfers over de afgelopen tien jaar, maar alle gegevens vanaf 1980 hebben opgenomen. De cijfers geven de stand van zaken aan het einde van het kalenderjaar weer.

TABEL 4 CONCENTRATIEMAATSTAVEN DAGBLADEN

Jaar	Redactionele concentratie		Aanbiedersconcentratie	
	in NE	index	in NE	index
1980	24.663	100.00	18.949	100.00
1981	24.274	98.43	18.638	98.36
1982	23.745	96.28	18.271	96.43
1983	24.582	99.67	18.047	95.24
1984	24.753	100.36	17.817	94.03
1985	24.771	100.44	17.969	94.83
1986	25.445	103.17	18.010	95.04
1987	25.164	102.03	17.915	94.54
1988	23.824	96.60	14.651	77.32
1989	23.741	96.26	14.617	77.14
1990	24.210	98.16	14.632	77.22
1991	23.669	95.97	14.299	75.46
1992	22.974	93.15	13.221	69.77
1993	22.697	92.03	11.089	58.52
1994	22.246	90.20	9.298	49.07

De twee maatstaven van concentratie geven een algemene indicatie van de mate waarin er sprake is van persconcentratie. Met redactionele concentratie wordt concentratie op dagbladniveau bedoeld, met aanbiedersconcentratie concentratie op het niveau van de onderneming.

De mate van concentratie wordt uitgedrukt in Number Equivalents (NE). De exacte betekenis hiervan is beschreven in 'Persconcentratie in Nederland' (J.A. de Ridder; 1984; Amsterdam: VU-Uitgeverij; p. 47-48). De wijze waarop in deze appendix concentratie wordt berekend is vereenvoudigd ten opzichte van die waarop dat eerder gebeurde in het boek van De Ridder en in de eerdere jaarverslagen van het fonds tot en met 1992. Verder zijn een aantal kleine fouten uit het bestand gehaald. Het effect van een en ander is dat de bovenstaande cijfers voor de redactionele concentratie iets lager en voor de aanbiedersconcentratie iets hoger uitvallen dan in eerdere publikaties. De geregistreerde ontwikkeling door de tijd heen wordt daar-

mee niet fundamenteel anders. De nieuwe tijdreeksen correleren zeer hoog met de oude. Voor de aanbiedersconcentratie is dit 0.99 en voor de redactionele concentratie 0.96.

Beide maatstaven worden uitgedrukt in aantallen, dat wil zeggen dat wanneer het cijfer daalt, er sprake is van een toename in concentratie en andersom. Om tot het 'aantal zelfstandige redacties' te komen wordt gewogen op basis van redactionele samenwerkingsverbanden. Voor de berekening van het 'aantal zelfstandige aanbieders' vindt weging plaats op grond van samenwerkingsverbanden en grootte van de ondernemingen.

Toelichting In de tabel wordt het beeld dat was weergegeven in onze eerdere jaarverslagen, bevestigd.

Het aantal aanbieders loopt terug: het aantal naar zelfstandigheid en marktaandeel gewogen aanbieders daalde in 1994 fors, tot bijna 9.3. Daarmee is het aantal gezakt tot onder de tien, terwijl dat aantal halverwege

de jaren 70 nog ongeveer twintig bedroeg: derhalve een halvering in de afgelopen twintig jaar.

De redactionele concentratie, het aantal naar zelfstandigheid gewogen dagbladen, daalt minder spectaculair. In 1994 is de daling slechts 0.5, terwijl er toch drie 'zelfstandige dagbladen' verdwijnen. Dit heeft te maken met het feit dat bij de verdwenen zelfstandige dagbladen al eerder sprake was van samenwerking, terwijl bovendien het gezamenlijk hebben van één hoofdredacteur (het criterium voor beëindiging van de zelfstandigheid) in termen van redactionele concentratie niet direct hetzelfde is als het

'opheffen' van het blad. In de maat voor redactionele concentratie worden allerlei verschillende vormen van samenwerking meegenomen die verschillend worden gewogen. Als twee bladen een gemeenschappelijke redacteur in het buitenland hebben, betekent dat een minder grote aantasting van de mate van zelfstandigheid dan wanneer er sprake is van samenwerking op het gebied van buitenlands en binnenlands nieuws. Aangezien er dus als het ware sprake is van een glijdende schaal, zal de in een bepaald jaar geregistreerde verandering altijd relatief klein zijn.

C APPENDIX II

**OVERZICHT VAN STEUNVERLENING
DOOR HET BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS
DOOR DE JAREN HEEN**

STEUNVERLENING AAN AFZONDERLIJKE PERSORGANEN⁴⁵

Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
ACR: Vrije Volk en Rotterdams Nieuwsblad	uitkering	400.000,-	05 07 89	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van Avondbladen Combinatie Rotterdam (ACR)
ACR: Vrije Volk en Rotterdams Nieuwsblad	uitkering	183.333,-	11 02 89	ten behoeve van organisatieonderzoek; dagbladen in 1991 opgeheven en opgegaan in Rotterdams Dagblad
Bijeen	uitkering	58.000,-	19 08 93	ten behoeve van een organisatieonderzoek; hiervan is f 50.217,- uitgekeerd
Bijeen	uitkering	350.000,-	07 06 94	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie
Bladeren	uitkering	40.000,-	20 10 80	door de minister verstrekte garantie in afwachting van een beslissing die uiteindelijk negatief uitviel; blad in 1980 opgeheven
Bolswards Nieuwsblad	uitkering	73.000,-	30 12 91	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie
Drontens Nieuwsblad	uitkering	118.500,-	01 06 94	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie
Friesch Dagblad	uitkering	50.000,-	14 06 93	ten behoeve van een organisatieonderzoek; uitgekeerde bedrag f 46.334,-
Friesch Dagblad	uitkering	1.445.000,-	29 08 94	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie
Frysk en Frij	uitkering	450.000,-	30 11 88	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie
Furore	uitkering	80.000,-	15 02 93	ten behoeve van een organisatieonderzoek; exploitatie van het blad in augustus 1993 gestaakt
GAYKrant (De)	krediet	150.000,-	02 10 92	ten behoeve van advertentiecampagne en moderni- sering lay-out; krediet in 1994 geheel afgelost
Gecombineerde (Nieuws- blad De)	krediet	300.000,-	17 09 84	krediet geheel afgelost
Groene Amsterdammer (De)	uitkering	200.000,-	26 04 85	ten behoeve van eenmalige reorganisatie
Groene Amsterdammer (De)	krediet	465.000,-	20 02 87	in 1991 verlenging van rente- en aflossingsvrije periode verleend tot april 1995; in 1995 verlenging van deze periode verleend tot na de aflossing van het nieuwe krediet
Groene Amsterdammer (De)	krediet	909.000,-	04 05 95	ten behoeve van onder andere een promotieproject
HN-Magazine	uitkering	330.000,-	24 09 93	ten behoeve van een eenmalige reorganisatie
Haagse Post	krediet	1.800.000,-	18 12 74	waarvan na partiële kwijtschelding nog uitstaat circa f 1 mln.; inmiddels omgezet in royalty-overeenkomst; HP in 1990 opgeheven en opgegaan in weekblad HP/De Tijd
Haber (Turks-Neder- landse Weekkrant)	uitkering	200.000,-	15 01 85	ten behoeve van eenmalige reorganisatie
Haber (Turks-Neder- landse Weekkrant)	krediet	75.000,-	15 01 85	krediet afgeboekt wegens faillissement blad in 1986
Katholiek Nieuwsblad	krediet	650.000,-	07 02 85	in 1990 verlenging van rente- en aflossingsvrije periode verleend tot eind oktober 1992; in 1993 nogmaals ver- lenging gekregen tot 1 januari 1994; in september 1994 is f 50.000,- afgelost; per 1 januari 1995 is de looptijd van het krediet onbepaald geworden.

45. Begin 1994 zegden wij, in een bezwaarschriftprocedure na een oorspronkelijke afwijzing, Malmberg BV een subsidie toe van f 250.000,- ten behoeve de door deze vennootschap uitgegeven bladen Reflector en Blikopener. Nadat de minister van WVC onze beslissing had geschorst, trok Malmberg de aanvraag alsnog in. Daarop trokken wij ook onze beslissing hierover in. Zie voor nadere informatie de paragrafen 2.2.1 en 2.3.3 van dit jaarverslag.

STEUNVERLENING AAN AFZONDERLIJKE PERSORGANEN

Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
Krant op Zondag (De)	krediet	4.000.000,-	11 07 91	ter medefinanciering van beleidsplan; blad in 1992 opgeheven; ca. f 215.000,- terugontvangen
Nederlands Dagblad	uitkering	100.000,-	09 10 90	ten behoeve van organisatieonderzoek
Nederlands Dagblad	uitkering	2.500.000,-	23 01 92	ten behoeve van eenmalige reorganisatie
Nederlands Dagblad	uitkering	680.000,-	06 01 94	ten behoeve van eenmalige reorganisatie; aanvulling op eerdere uitkering
Nieuw Israelietisch Weekblad	krediet	100.000,-	31 08 76	krediet inmiddels geheel afgelost
Nieuwe Bèta	uitkering	111.000,-	07 12 89	ten behoeve van eenmalige reorganisatie; blad in 1991 opgeheven en opgegaan in Milieu Magazine
Nieuwe Bèta	krediet	250.000,-	07 12 89	ten behoeve van eenmalige reorganisatie; blad in 1991 opgeheven en opgegaan in Milieu Magazine
Nieuwe Bèta	krediet	120.000,-	08 02 91	ten behoeve van eenmalige reorganisatie; blad in 1991 opgeheven en opgegaan in Milieu Magazine
Nieuwe Linie (De)	krediet	683.000,-	14 03 80	inmiddels kwijtescholden i.v.m. opheffing blad in 1982
Primeur (Weekbladpers)	uitkering	500.000,-	13 02 92	ten behoeve van eenmalige reorganisatie van publicitaire activiteiten
Primeur (Wegener)	uitkering	1.000.000,-	23 03 94	ten behoeve van eenmalige reorganisatie
Streek (De)	krediet	85.000,-	01 07 77	f 12.910,- afgelost, restant kwijtescholden; weekblad in 1988 opgeheven
Suriname (Weekkrant)	uitkering	175.000,-	14 01 85	ten behoeve van eenmalige reorganisatie
Suriname (Weekkrant)	uitkering	83.000,-	07 10 88	ten behoeve van investering in zet- en printapparatuur
Suriname (Weekkrant)	krediet	150.000,-	14 02 90	ten behoeve van investering in aanvullende zet-apparatuur en ter medefinanciering van exploitatie (minus f 150.000,- aflossing krediet van 14 02 1990)
Suriname (Weekkrant)	krediet	600.000,-	28 10 92	ten behoeve van reorganisatie
Tijd (Dagblad De)	uitkering	350.000,-	10 01 74	besluit tot steunverlening genomen nog voordat Bedrijfsfondsbestuur functioneerde; dagblad in 1974 opgeheven en opgegaan in weekblad De Tijd
Tijd (Weekblad De)	uitkering	700.000,-	10 03 89	ten behoeve van eenmalige reorganisatie; blad in 1990 opgeheven en opgegaan in het weekblad HP/De Tijd
Trouw (Christelijke Pers)	krediet	9.100.000,-	22 10 74	besluit tot steunverlening genomen nog voordat Bedrijfsfondsbestuur functioneerde; krediet in 1986 vervroegd afgelost op basis van de contante waarde daarvan
Twentsche Courant	uitkering	62.500,-	29 12 92	ten behoeve van een marktonderzoek
Twentsche Courant/ Overijssels Dagblad	uitkering	45.000,-	15 02 84	ten behoeve van organisatieonderzoek
Vrije Volk (Het; weekeditie)	krediet	600.000,-	16 09 83	krediet geheel afgelost; weekeditie in 1990 opgeheven
Vrije Westfriese Krant	krediet	170.000,-	21 05 82	afgeboekt i.v.m. opheffing blad in 1984
Vrije (De)	uitkering	100.000,-	31 12 91	ten behoeve van eenmalige reorganisatie
Waarheid (De)	krediet	2.000.000,-	05 06 81	krediet in 1991 afgelost na gedeeltelijke kwijtschelding; dagblad in 1990 opgeheven en opgegaan in weekblad Forum; dit weekblad werd in 1991 opgeheven
Totaal toegekende steun aan afzonderlijke persorganen (uitkeringen + kredieten)		32.591.333,-		

BIJDRAGEN OP AANVRAAG AAN ONDERZOEKSPROJECTEN EN GEZAMENLIJKE PROJECTEN VAN PERSORGANEN

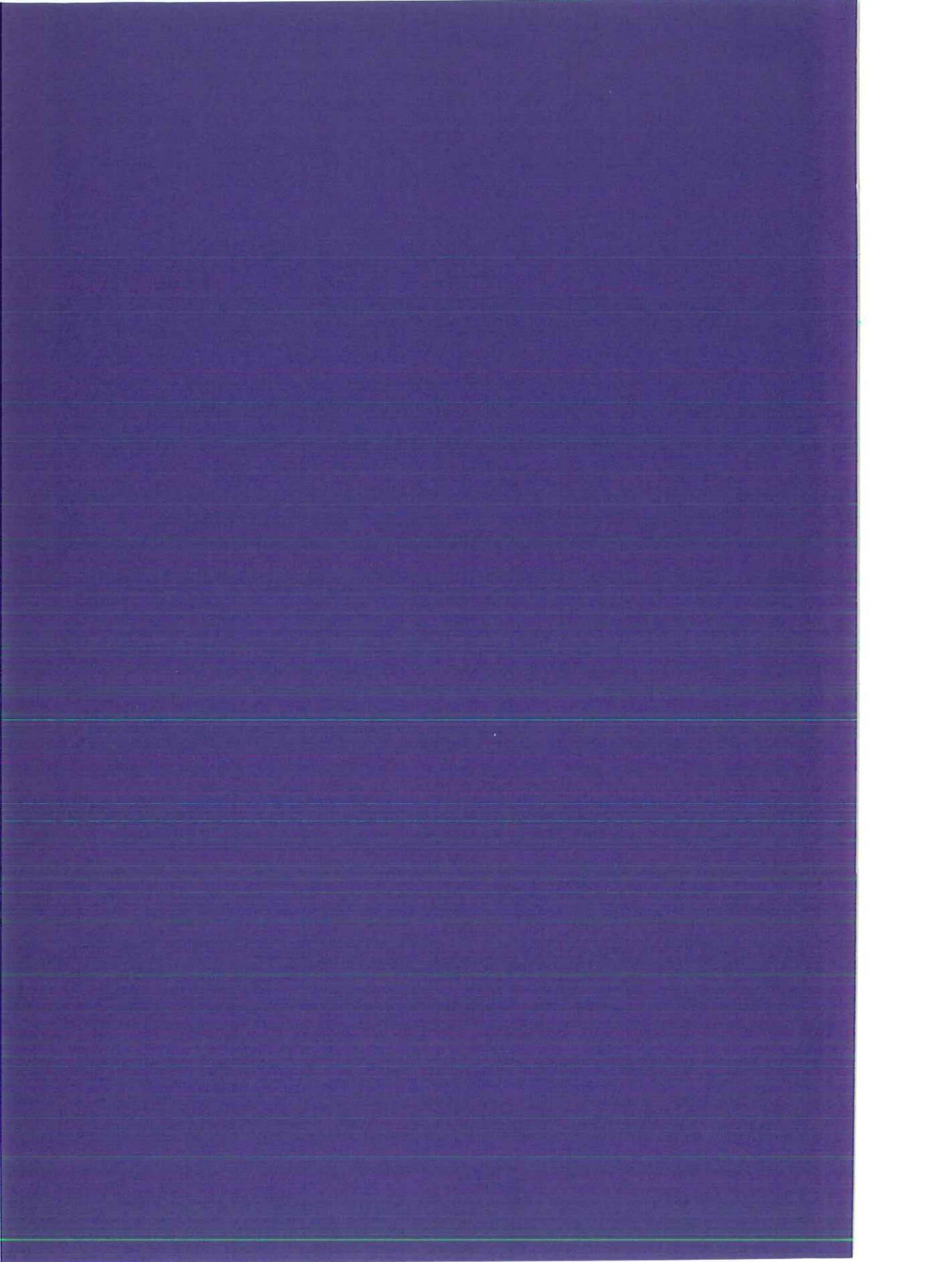
Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
Cebuco (Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit)	uitkering	125.000,-	06 06 83	ten behoeve van studieproject herpositionering dagblad als informatie- en advertentiemedium
Cebuco (Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit)	uitkering	77.895,-	05 07 88	ten behoeve van onderzoek naar relatie dagbladen en allochtone jongeren
Cebuco (Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit)	uitkering	89.250,-	05 06 92	ten behoeve van onderzoek naar de functie van dagbladen; uitgekeerd werd een bedrag van f 73.500,-; het Cebuco liet namelijk weten de resterende f 15.750,- niet meer te zullen declareren
Cebuco (Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit)	uitkering	263.250,-	13 05 93	ten behoeve van onderzoek naar standaardisatie en harmonisatie van dagbladen als advertentiemedia; hiervan is f 249.909,- uitgekeerd
Cebuco (Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit)	uitkering	300.000,-	25 04 94	ten behoeve van activiteiten ter verbetering van de positie van dagbladen op de advertentiemarkt
NDP (Vereniging De Nederlandse Dagbladpers)	uitkering	115.000,-	22 04 92	ten behoeve van onderzoek in het kader van de collectieve campagne 'De Dagbladbezorger'
NDP (Vereniging De Nederlandse Dagbladpers)	uitkering	27.500,-	24 05 93	ten behoeve van gemaakte kosten voor externe adviseur bij het ontwerpen van de Code voor Dagbladconcentraties
NDP (Vereniging De Nederlandse Dagbladpers)	uitkering	17.973,65	24 09 93	aanvullende financiering ten behoeve van gemaakte kosten voor externe adviseur bij het ontwerpen van de Code voor Dagbladconcentraties
NDP (Vereniging De Nederlandse Dagbladpers)	uitkering	202.500,-	25 04 94	ten behoeve van onderzoek in het kader van de collectieve vervolgcampagne 'De Dagbladbezorger 1994-1995'
Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren	uitkering	58.444,-	23 03 94	ten behoeve van onderzoek naar de relatie tussen de journalist en de lezer
NNP (Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers)	uitkering	132.000,-	22 05 85	ten behoeve van een onderzoek naar de opzet van een systeem van bedrijfsvergelijkingen
NNP (Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers)	uitkering	15.000,-	03 05 91	ten behoeve van een kwalitatief vervolgonderzoek naar de financiële positie van nieuwsbladen
NNP (Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers)	uitkering	105.000,-	31 03 94	ten behoeve van het opzetten van een organisatie die cursussen zal organiseren
	uitkering	200.000,-	31 03 94	ten behoeve van onderzoek naar de functie van nieuwsbladen
Persinstituut (Het)	uitkering	24.500,-	21 11 90	ten behoeve van onderzoek naar inhoudelijke effecten van persconcentratie
Regionale Dagbladen in de randstad	uitkering	335.625,-	08 06 93	ten behoeve van onderzoek naar de positie van regionale dagbladen in de randstad
SelDi (Adviesbureau van Uitg. Jan Ligthart BV etc.)	krediet	300.000,-	12 12 91	ten behoeve van onderzoek naar ontwikkeling van geautomatiseerd systeem voor selectieve distributie van dagbladen
SelDi (Adviesbureau van Uitg. Jan Ligthart BV etc.)	krediet	185.000,-	10 05 93	aanvullend krediet ten behoeve van onderzoek naar ontwikkeling van geautomatiseerd systeem voor selectieve distributie van dagbladen
Totaal van toegekende bijdragen aan onderzoeksprojecten en gezamenlijke projecten van persorganen (uitkeringen + kredieten)		2.573.937,65		

STEUN VERLEEND IN HET KADER VAN DE COMPENSATIEREGELING VOOR DAGBLADEN (in guldens)

Naam	1981	1982	1983	1985	1986	1989
Almere (Dagblad v.)	0	0	0	0	88.975	117.768
Arnhemse Courant	1.899.000	839.250	1.152.750	1.294.572	1.159.399	943.420
Binnenhof (Het)	1.576.350	1.587.750	876.750	1.301.850	1.550.250	1.307.641
Dordtenaar (De)	0	0	0	400.161	356.746	0
Goudsche Courant	0	0	840.084	313.734	372.976	217.500
Leidsche Courant	701.423	670.441	859.631	799.364	635.712	496.633
Nieuwe Noordhollandse Courant	0	411.572	591.103	451.049	399.661	336.610
Nieuws v.d. Dag (Courant)	1.665.039	0	0	3.611.383	2.652.627	2.051.453
Parool (Het)	2.009.605	2.069.619	2.872.812	1.452.529	1.783.325	2.269.549
Rijn en Gouwe	0	468.000	386.250	711.828	629.084	0
Rotterdams Nieuwsblad	2.595.397	2.993.206	3.850.996	2.579.973	2.012.802	1.900.568
Trouw	3.405.750	4.171.058	1.249.500	1.117.500	1.989.000	3.194.743
Twentsche Courant	310.875	304.917	0	0	0	0
Vrije Volk (Het)	0	0	0	785.250	738.000	1.782.406
Waarheid (De)	836.561	796.086	999.581	561.420	219.656	0
Winschoter Courant	0	688.101	532.308	404.639	411.787	381.709
	15.000.000	15.000.000	14.211.765	15.785.252	15.000.000	15.000.000

C APPENDIX III

**PUBLIKATIES VAN HET
BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS**

Tot dusver verschenen in de serie 'Rapporten' van het Bedrijfsfonds voor de Pers

R1 *Toetsing van persfusies*, advies over de wenselijkheid en de mogelijkheden van wettelijke regelingen inzake persconcentratie d.d. 14 december 1988. Uitgave december 1989.

ISBN 90 346 215 61 | 92 pag. | f 27,-

R2 *Adviezen in 1989*. Adviezen van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1989, uitgebracht aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, over evaluatie compensatieregeling voor dagbladen, toetsing van persfusies, mediabeleid in komende kabinetsperiode, schets wetsvoorstel commerciële omroep en onderzoek concurrentieverhoudingen op de reclamemarkt. Uitgave september 1990.

ISBN 90 346 235 3 X | 96 pag. | f 24,95

R3 *Nader advies toetsing van persfusies*, advies d.d. 6 februari 1990. Uitgave februari 1990.

ISBN 90 346 218 98 | 40 pag. | f 12,50

R4 *Adviezen in 1990*. Adviezen van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1990, uitgebracht aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, over compensatieregeling voor dagbladen, media en alloctonen, reclame bij lokale en regionale omroep, landelijke commerciële omroep en steun aan nieuwe bladen. Uitgave januari 1991.

ISBN 90 346 247 22 | 120 pag. | f 28,50

R5 *Het Bedrijfsfonds voor de Pers: een evaluatie*. Advies over de evaluatie van het persbeleid, met bijzondere aandacht voor het Bedrijfsfonds d.d. 20 maart 1992. Uitgave maart 1992.

ISBN 90 JI8 94 41X | 124 pag. | f 29,50

Tot dusver verschenen in de serie 'Studies' van het Bedrijfsfonds voor de Pers

S1 *Bijlagen Toetsing van persfusies*, studies ten behoeve van het rapport van het Bedrijfsfonds voor de Pers over de wenselijkheid en de mogelijkheden van wettelijke regelingen inzake persconcentraties.

Drs. G.W. te Pas (Stichting 'Het Persinstituut'): Enkele aantekeningen over persconcentratie; mr. G.A.I. Schuijt (Instituut voor Informatierecht): Grenzen en mogelijkheden van een persfusiecontroleregeling; mr. A.P.J.M. van Loon (Instituut voor Informatierecht): Rechtsvergelijkend onderzoek fusie- en persfusiecontroleregelingen. Uitgave december 1989.

ISBN 90 346 218 20 | 166 pag. | f 35,-

S2 *De redactionele zelfstandigheid van dagbladen*, studie van de Stichting 'Het Persinstituut' ten behoeve van het Bedrijfsfonds voor de Pers over instrumenten ter meting en beoordeling van de zelfstandigheid van kranten. J.J. van Cuilenburg, K. Leeuw en G.W. te Pas: Communicatiewetenschappelijke aspecten; J.H.J. van den Heuvel: Bestuurskundige aspecten; E.C.M. Jurgens: Juridische aspecten. Uitgave januari 1990.

ISBN 90 346 218 12 | 236 pag. | f 39,75

S3 *Media in beweging*, concurrentieverhoudingen op de Nederlandse reclamemarkt, door K.J. Alsem, P.S.H. Leeftang en J.C. Reuyl. Studie van de sectie Marktkunde en Marktonderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen naar de aard en de omvang van de reclamebestedingen in de diverse media en meer in het bijzonder naar de verhoudingen in de concurrentie tussen STER, commerciële omroep en gedrukte media. Uitgave juni 1991.

ISBN 90 71894 25 8 | 280 pag. | f 49,50

S4 *Tussen krantebedrijven mediaconcern*, een beleidsessay over pers en persbedrijf, door Jan van Cuilenburg, Hein van Haaren, Frits Haselhoff en Lou Lichtenberg. Studie naar de toekomstige maatschappelijke en economische positie van de pers op middellange termijn, in het licht van de informatisering van de samenleving en technologische ontwikkelingen op het terrein van communicatie en informatie. Uitgave januari 1992.

ISBN 90 71894 401 | 172 pag. | f 39,50.

S5 *Media in stad en streek*, een inventariserende studie naar toekomstverwachtingen over de structuur van lokale en regionale medialandschappen in Nederland, door Coen van der Linden en Ed Hollander. Een studie verricht in opdracht van het Bedrijfsfonds voor de Pers door de Stichting 'Het Persinstituut', Vakgroep Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Uitgave april 1993.

ISBN 90 71894 487 | 324 pag. | Prijs: f 65,-

S6 *Het bedreigde debat?!*, een beleidspamflet over pers, journalistiek en democratie. Een publikatie van het Bedrijfsfonds voor de Pers, bij de voorbereiding van het symposium 'Het bedreigde debat?!' op 15 maart 1995 in Kasteel Oud-Wassenaar. Tekst: prof. dr. J.J. van Cuilenburg en drs. L. Lichtenberg. Uitgave februari 1995.

ISBN 90 71894 78 9 | 92 pag. | f 29,50

Overige publikaties

Jaarverslagen (op verzoek te verkrijgen)

Brochure, *Leidraad bij aanvragen*, Den Haag, februari 1992.

Het gedrukte woord in beeld, uitgave ter gelegenheid van een discussiebijeenkomst georganiseerd door het Bedrijfsfonds voor de Pers op 23 september 1988. Met inleidingen van Hella S. Haasse, prof. dr. H. Verdaasdonk, prof. dr. L. Noordman en prof. dr. P.B. Boorsma.

ISBN 90 346 184 55. | 80 pag. | f 20,-

De Schoonderbeekkrant. Een krant-op-maat van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Uitgave ter gelegenheid van het afscheid van de heer prof. drs. J.W. Schoonderbeek als voorzitter van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Uitgave 9 december 1992.

Exemplaren van de jaarverslagen, de brochure 'Leidraad bij aanvragen' en de Schoonderbeekkrant zijn schriftelijk of telefonisch te bestellen bij het secretariaat van het Bedrijfsfonds voor de Pers, Prinsessegracht 19, 2514 AP Den Haag, (070) 3 61 71 11.

Exemplaren van de overige uitgaven zijn te bestellen door overmaking van de genoemde verkoopprijs + f 7,50 verzendkosten op rekening 24.07.64.188 van Pierson, Heldring en Pierson, ten name van Otto Cramwinckel Uitgever, Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam onder vermelding van het ISBN en het afleveringsadres. Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Taken en bevoegdheden

Het Bedrijfsfonds voor de Pers kan ten laste van eigen middelen financiële steun verlenen:

1. ten behoeve van afzonderlijke persorganen in de vorm van kredieten, kredietfaciliteiten of uitkeringen;
2. ten behoeve van dagbladen op grond van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Deze regeling beoogt structurele verschillen te compenseren in de concurrentieverhoudingen, waarin dagbladen op de markt worden aangeboden;
3. aan gezamenlijke projecten van persorganen;
4. aan organisatieonderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan;
5. aan onderzoek voor de persbedrijfstak als geheel.

Het Bedrijfsfonds is verder belast met:

- het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers;
- het desgevraagd of uit eigen beweging adviseren van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over de uitvoering van de Mediawet, voorzover dit voor de taakuitoefening van het Bedrijfsfonds van belang is;
- het toezicht op de naleving van hetgeen de Mediawet in hoofdstuk IX: 'Steunmaatregelen voor Persorganen' bepaalt met betrekking tot de pers.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.

De Persgroep heeft een Bedrijfsfonds voor de Pers opgericht.